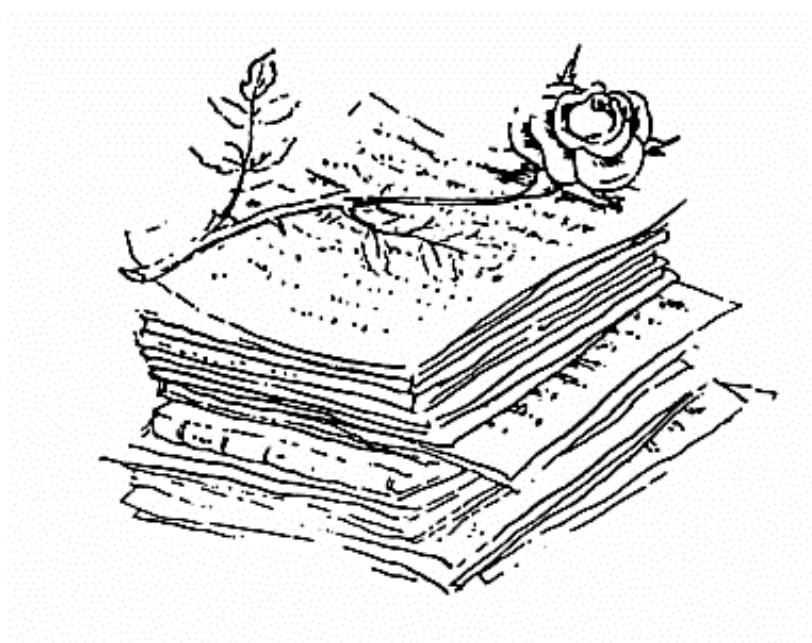

Z P R Á V Y

SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ

číslo 40

Praha 2018

Vydáno s finanční podporou Nadace Bohuslava Martinů

© Společnost Bohuslava Martinů, Praha 2018

Milí přátelé,

slavíme po celý rok 100 let od vzniku naší republiky a připomínáme si jednotlivé důležité osmičkové události. Je tedy jistá (i když malá) naděje, že také studenti VŠE (Vysoké školy ekonomické – vycházím z alarmujícího televizního průzkumu) budou vědět, co by se jim mělo vybavit, když se řekne srpen 1968, 30. září 1938, ale i 17. listopad, Jan Palach či jiná známá osobnost našich moderních dějin.

A tak při této příležitosti připomeňme, že pro Bohuslava Martinů je důležitá nula (* 1890) a devítka († 1959). Pro Společnost Bohuslava Martinů znamená magické číslo sedm – byla založena v dubnu 1977 a členkou s číslem „1“ se stala paní Charlotte Martinů, členem s číslem „2“ pak slavný malíř a přítel obou manželů Jan Zrzavý. Většina z vás tohle všechno ví, ale berme to jako připomenutí, že bychom se měli bavit i s mladými lidmi, kteří jsou často zcela „nepopsaní“ i na některých školách s hudebním zaměřením. Nezapomínejme, že ani noví členové naší Společnosti Bohuslava Martinů nemusí vědět o této osobnosti každý detail, který znají naši „skalní členové“.

Rok 2017 znamenal 40 let naší společnosti, rok 2018 představuje vykročení do dalšího desetiletí, přináší radost z toho, že v našich pobočkách stále zní hudba Bohuslava Martinů. Jezdíme za ní do divadel a koncertních sálů, besedujeme se zajímavými a znalými lidmi. Slavnosti „Otvírání studánek“ se konají jak ve Vlčkově, tak na Třech Studních. Pražská Společnost Martinů se opět vypravila za krásnými zážitky do Vlčkova i Poličky, kde se tamní pobočka může pochlubit nejen krásnými nápady a programy, ale také skvělými mladými lidmi. Není nad to, když je k hudbě a všeobecným kulturním hodnotám vede vzdělaná, hudbou i všemi dalšími formami umění, kultivovaná paní profesorka poličského gymnázia! Spolu s obrovským nadšením a vůlí dělat něco pro lidi stejné krevní skupiny, to je ten nejlepší výchovný vzor ... Držme palce, aby i při eventuálních povolebních změnách ve vedení měst byly nejen Polička, ale také stále aktivní pobočky v Brně a ve Zlíně nadále podporovány a vnímány jako něco, čím se může město chlubit a co si zaslouží péči i pozornost. Měštům se tato investice dlouhodobě vyplatí a ti osvětlení na to už určitě přišli.

Krásný podzim a celý rok plný hudby i radosti přeje

Eva Štrausová

Členské příspěvky SBM na rok 2018 jsou stále 100,- Kč (sponzorským dárcům velmi děkujeme), senioři 50,- Kč. Pokud jste již svůj příspěvek během roku zaslali, nevěnujte samozřejmě této výzvě pozornost. Číslo účtu SBM: 0146936389 / 0800, var. symbol je 382018. Pošlete pokud možno z účtu na účet, do zprávy pro příjemce napište, za koho platba je (např. Tomáš Plachý, Praha 8), hlavně v případě, pokud je majitelem účtu osoba jiného jména. Děkujeme.

O B S A H

Zprávy a příspěvky z poboček SBM

Činnost pobočky SBM Praha	6
Eva Štrausová	
Činnost pobočky SBM Brno	9
Jarmila Mráčková	
Činnost pobočky SBM Polička	11
Ellen Erbesová	
Činnost pobočky SBM Zlín	13
Věra Obdržálková	

Očekávané události v provedení děl B. Martinů

Dny Bohuslava Martinů 2018 (program)	14
---	-----------

Filmový projekt

Martinů opera „Čím lidé žijí“ oceněna na Zlaté Praze	15
Rozhovor s Jiřím Nekvasilem	

Ohlédnutí za proběhlými událostmi

Martinů obrázky kreslí	19
Monika Holá	
Otvírání studánek ve Třech Studních	21
Marcela Klímová	
Trio Martinů ve světě	23

Zprávy a výzkum

Šestý svazek Souborného vydání s Martinů Čtyřkoncerty	25
Poličské muzeum získalo unikátní korespondenci B. Martinů	26
Monika Holá	

Řecké pašije v Jekatěrinburgu Lenka Šaldová	28
Sedmdesátiletá tradice uvádění oper B. Martinů v Ostravě Tereza Osmančíková	32
<i>Texty Bohuslava Martinů</i>	
Bohuslav Martinů: Dojmy z Ameriky zpracovala Lucie Harasim Berná	40
<i>Jubilea</i>	
Iša Popelka Ivan Štraus	44
Graham Melville-Mason oslavil 85 let Jitka Vlašánková	47
Eliška Nováková jubilující Jarmila Mráčková	49
Prof. Jiří Hlaváč slaví 70. narozeniny	51
<i>Nekrology</i>	
František Pospíšil	52
Gennadij Rožděstvenskij	53
Jiří Pilka	54
<i>Nejnovější nahrávky</i>	
Naxos vydal pátý a poslední díl písní B. Martinů	56

Činnost pobočky SBM Praha

Eva Štrausová

V roce 2017 se konaly následující aktivity:

5. října 2017

První beseda sezóny patřila jako vždy krásnému koncertu žáků a studentů Hudebního Gymnázia J. Nerudy na Žižkově, které mezi nás opět přivedl **prof. Jaroslav Mrázek s manželkou Christine Kluge Mrázkovou**. Byli jsme tradičně prvními posluchači jejich repertoáru na blížící se Pěveckou soutěž Bohuslava Martinů. Jsou to „naše děti“.

2. listopadu 2017

Přišel mezi nás vzácný host, člen SBM a před mnoha lety také člen výboru SBM **Dr. Petr Veber**, dlouholetý redaktor Českého rozhlasu stanice Vltava, autor mnoha recenzí a článků ve všech možných novinách a hudebních časopisech, také pracovník ČTK a především velký znalec hudby. Téma Petra Vebera – Benjamin Britten a jeho hudební odkaz.

7. prosince 2017

„Humor v Hudbě – IŠ 80“ představovalo předvánoční, a proto trochu mimořádné filmové odpoledne, plné hudby a především humoru, jednalo se o záznam komponovaného koncertu k osmdesátinám Ivana Štrause. Veselá atmosféra nás dobře připravila na adventní rozjímání ...

4. ledna 2018

Tradiční koncert vítězů Soutěže B. Martinů, tentokrát v oboru violoncello. Vítězka soutěže a velmi nadaná cellistka **Aneta Šudáková** a klavíristka **Evgenia Vorobjeva** přednesly Sonátu č. 2 B. Martinů, Klid lesa A. Dvořáka a technicky velmi obtížnou Polonézu D. Poppera. Jejich vzájemná souhra i porozumění a živelná muzikalita byla omračující. Milé průvodní slovo se spoustou krásných poznámek měl prof. Miroslav Petráš.

1. února 2018

V roce 1985 vyhrála dramatická fikce **Bolero** mezinárodní soutěž rádií v Brně. Bylo to jako spojení hudby a slova, něco mimořádného a autor Ivan Štraus tvrdí, že mu to nadiktoval sám M. Ravel. Autor byl přítomen, a tak mohl odpovídat na mnohé dotazy a prozradit, jak komplikovaně se tenkrát takový projekt v plzeňském rádiu realizoval. Technický pokrok v nahrávání je neuvěřitelný.

1. března 2018

Další z mimořádných koncertů – z Liberce za námi přijel dvanáctiletý, hodně nadaný a pracovitý houslista **Daniel Matejča**, který s klavíristkou **Janou Holmanovou** zahrál Arabesky B. Martinů a brilantní Fantazii na operu G. Bizeta Carmen od Pablo de Sarasate. Mimořádný zážitek.

Dalším houslistou koncertního odpoledne byl **MUDr. Ondřej Papež**, úspěšný absolvent Hudební fakulty AMU, který původně vystudovaný obor v hudebních kruzích neuvádí, ale protože je i v něm velmi úspěšný (studium a stáže v USA i Velké Británii) a je to vlastně jeho povolání, ukažme si, s jakými lidmi máme tu čest komunikovat a kdo obohacuje naše životy. Interpretace dvou částí sólové sonáty a moll J. S. Bacha byla dramatická a zároveň uklidňující. Děkujeme!

5. dubna 2018

Dubnové odpoledne bylo vlastně pozvánkou do divadla – tentokrát Národního divadla v Brně na záznam představení **Epos o Gilgamešovi** B. Martinů. Neobvyklá, ale zajímavá režie, dobrý studijní materiál díla B. Martinů.

2. a 3. června 2018

Tradiční výlet na slavnost **Otvírání Studánek ve Vlčkově a do Poličky**. Odpolední koncert ve Vlčkově se vydařil nejen počasím (nepršelo!), ale také krásnou interpretací komorních skladeb B. Smetany, J. Brahmse, D. Šostakoviče a B. Martinů. Po obchůzce pramenů *v lukách a v lese* jsme v přírodním areálu „U studýnky“ slyšeli skvělé provedení jedné věty z houslové sonáty J. Brahmse (Leoš Čepický – housle, Vilém Valkoun – klavír), velmi vtipná dueta pro dvoje housle a klavír zahrál s L. Čepickým a V. Valkounem houslista Lukáš Novotný. Na závěr vyměnil Leoš Čepický housle za violu, přidala se houslistka Alžběta Čepická, nastoupil Dámský sbor Continuo s dirigentkou Lucií Gregorovič Fárovou a se skvělým barytonistou Leoše Krejčím i recitátorem Stanislavem Předotou. Zaznělo naše milované Otvírání Studánek B. Martinů. Nesmíme ještě zapomenout na Sbor paní a dívek z Litomyšle se sbormistryní Petrou Kubátovou Šiškovou, který navodil krásnou atmosféru při obchůzce pramenů (tu jsme my Pražáci bohužel nestihli). Škoda, že někteří místní necítí rozdíl mezi posezením u klobásy, piva a kvalitním koncertem a rušili ostatní vlastní zábavou.

V sobotu jsme se na cestě do Litomyšle zastavili ve Vysokém Mýtě, kde jsme vydechli úžasem nad secesní výzdobou původně gotického a nyní – přes mnohé pohromy požárů apod. – vlastně neogotického chrámu sv. Vavřince a potěšili se srazem automobilových veteránů.

Večer v Poličce na nás opět čekala Noc neobyčejných zážitků s pohádkovou atmosférou nasvíceného města. V nedělním dopoledni velezajímavé matiné v sále poličského gymnázia s Martinů Variacemi na slovenskou lidovou píseň (violoncellista Jan Lána a klavírista Petr Kašpar – oba výborní, jsme velmi vděční, že mezi nás přišli) a vzácným člověkem i martinůvským nadšencem Janem Edlmanem, který přeložil zajímavou knihu J. F. Rybky o Bohuslavu Martinů. O ní si s námi povídal na téma Bohuslav Martinů očima lékaře. Bylo to dobrodružné, skoro detektivka, ale možná spíš fikce. Děkujeme Ellen Erbesové, naší dobré víle poličské pobočky za krásné dopoledne, které nejen připravila, ale i přes své zranění nohy obětavě absolvovala a svým průvodcovstvím prozářila.

Na cestě zpátky domů jsme se ještě zastavili ve Vamberku v Muzeu krajky, kde měla právě samostatnou výstavu první dáma české paličkové krajky a naše „fanyinka“, paní Milča Eremiášová.

Program SBM Praha na sezónu 2018–2019

V následující sezóně se rovněž scházíme **každý první čtvrtek v měsíci** (od října do dubna) **v 15.00 hodin** v sálku Nadace Bohuslava Martinů, Bořanovická 14, Praha 8 (Metro C, stanice Kobylisy)

4. října 2018

První beseda sezóny patřila jako vždy krásnému koncertu žáků a studentů **Hudebního Gymnázia J. Nerudy** na Žižkově (a také Hudební školy Hl. m. Prahy). Tentokrát přišli i jiní nadaní mladí zpěváčci a jejich profesorky i profesori a opět jsme uslyšeli krásné skladby nejen B. Martinů. Děkujeme paní prof. Vítkové!

1. listopadu 2018

Nadace Bohuslava Martinů nám poskytla záznam filmu **Čím lidé žijí**. Jedná se o filmové zpracování komorní opery Bohuslava Martinů v režii Jiřího Nekvasila.

Další termíny:

6. prosince, 3. ledna 2019

Další podrobností na: e-mail estrausova@seznam.cz, mobil: 737 978 905

Činnost pobočky SBM Brno

Jarmila Mráčková

V uplynulé sezoně 2017–2018 se uskutečnil cyklus čtyř koncertů s názvem „Společnost Bohuslava Martinů jubiluje“. Na pozvánce v záhlaví pod čtyřmi takty violového sóla z Otvírání studánek bylo uvedeno „Založení SBM 21. února 1977 a „Založení pobočky Brno 19. dubna 1978“. Výročí obou poboček se vzpomnělo během koncertů. Cyklus byl zářmován večery „Brněnští laureáti Soutěže Bohuslava Martinů“. V soutěži, kterou od roku 1996 pořádá Nadace Bohuslava Martinů, získalo ocenění sedm brněnských mladých umělců a jeden komorní soubor. V minulých letech vystoupili na večerech brněnské pobočky samostatnými recitály Quartetto di gioia (nyní vystupuje pod názvem Korngold quartet) – laureáti roku 2010, violoncellista Robert Kružík – laureát z roku 2012 a houslistka Lucia Kopsová – cena z roku 2013.

Hiroaki Goto a Vladimír Holý

V sezoně 2017–2018 účinkovali 16. října klavíristé Pavel Zemen – laureát z roku 2011 (B. Martinů: Motýli a rajky, O. F. Korte: Sonáta) a Kristýna Znamenáčková – laureátka z roku 2015 (L. Janáček: Po zarostlém chodníčku, výběr z II. řady a B. Martinů: Sonáta).

Dne 22. dubna 2018 se v recitálu představil Ladislav Doležel, vítěz z roku 2007 (B. Smetana: Sny – výběr z cyklu, B. Martinů: Etudy a polky – výběr, Fantasie a toccata). Ze zdravotních důvodů se neuskutečnilo vystoupení Pavly Reiffersové, laureátky z roku 2005. Oba večery měly vysokou interpretační úroveň.

Dalším koncertem cyklu byl 27. listopadu 2018 recitál, který přednesl japonský houslista Hiroaki Goto, student doktorandského studia na JAMU a člen Filharmonie Brno za klavírní spolupráce doc. JAMU Vladimíra Hollého. Byl to nádherný večer české hudby (J. Suk: Balada, L. Janáček: Sonáta, B. Martinů: Intermezzo a Jan Novák: Sonáta super „Hoson zes ...“).

Dne 12. března 2018 se konal písňový recitál Jany Hrochové, špičkové interpretky mezzosopránových partií oper a koncertů. Průřez písňovou tvorbou Martinů obsáhl cykly Písničky na jednu stránku, Nový Špalíček, Dvě písně na texty negerské poezie, výběr z Nových slovenských písní a patnáct písní z let 1910–1914 [viz nejnovější nahrávky písní Martinů na s. 56]. S technicky a výrazově skvělým pěveckým přednesem Jany Hrochové se adekvátně pojil doprovod pianistky Sabiny Vajdové, která program proložila částmi Martinů cyklu Film v miniatuře. Nebylo to poprvé, kdy dvě umělkyně vystoupily společně na našich koncertech.

Všechny večery měly nadšený ohlas u obecnstva.

Jana Hrochová a Sabina Vajdová

Program brněnské pobočky SBM na sezonu 2018–2019

12. listopadu 2018 – *Martinů a (české) osmičky*

Z. Jeřábková (soprán), B. Jelínková, L. Doležel, P. Feldmann (klavír)

25. března 2019 – *Martinů a Honegger komorně*

Klavírní trio Solaris 3 – A. Veverková (housle), Š. Filípek (violoncello),
M. Levický (klavír)

29. dubna 2019 – *Martinů 25 let u nás*

Dvacet pět let koncertů brněnské pobočky SBM v budově Základní umělecké školy v Brně Králově Poli (od roku 2002 ZUŠ Vítězslavy Kaprálové).

Žáci školy, absolventi, studenti konzervatoře Brno i JAMU a pedagogové školy

Koncerty se konají vždy v pondělí **od 19 hodin** v koncertním sále Základní umělecké školy Vítězslavy Kaprálové, **Palackého třída 70, Brno**

Činnost pobočky SBM Polička

Ellen Erbesová

Na začátku nového roku, v pátek 12. ledna 2018, proběhla výborová schůze Společnosti Bohuslava Martinů v Centru Bohuslava Martinů (dále CBM) v Poličce.

Ve středu 21. února spolek Náš Martinů připravil setkání s muzikologem PhDr. Išou Popelkou. U příležitosti jeho 85. narozenin mu gratuloval starosta města pan Jaroslav Martinů, ředitelka CBM Mgr. Pavla Juklová a mnozí další.

Ve středu 4. dubna studenti Gymnázia Polička připravili projekt *Otvírání studánek a staré zvyky*. Tato akce proběhla v aule školy dopoledne pro studenty devátých tříd a odpoledne pro veřejnost. V neděli 29. dubna vystoupil v Tylově domě v Poličce nizozemský sbor Die Haghe Sangers. K této příležitosti studenti gymnázia vydali nulté číslo 2. ročníku Studentských novin, tiskového zpravodaje při festivalu *Martinů fest 2018*.

Ve středu 2. května byla zahájena celostátní hudební přehlídka *Mládí a Bohuslav Martinů*, kterou organizovala ZUŠ Bohuslava Martinů. Několikadenní soutěž vyvrcholila v pátek 4. května závěrečným koncertem nejlepších účastníků.

Pietním aktem u hrobu Bohuslava Martinů v Poličce jsme v neděli 6. května zahájili 21. ročník *Martinů festu*, který připravil Tylův dům. V rámci prvního slavnostního večera se na festivalu představili Pražský smíšený sbor, kvarteto Apollon, Karel Košárek a sólisté.

Navštívili jsme i další koncerty *Martinů festu*. V neděli 13. května proběhlo vystoupení Hudby Hradní stráže a Policie ČR. V pátek 18. května zahrál fenomenální mladý klavírista Pavel Zemen. V neděli 20. května vystoupili Felix Slováček, Felix Slováček ml. a Vjačeslav Grokhovsky. Na závěrečném koncertu *Martinů festu* zazpívali Gabriela Beňačková s Jakubem Pustinou za doprovodu Marty Vaškové.

Docentka Monika Holá nás pozvala 23. května do CBM na přednášku a besedu o korespondenci mezi Bohuslavem Martinů a Frankem Rybkou. Pro tuto příležitost byly rukopisy vyňaty z trezoru a vystaveny. MgA. Gabriela Vraspírová Vorbová potěšila hudební ukázkou a Mgr. Jaroslav Novotný přečetl z překladu Jana Edlmana obsah knihy *Bohuslav Martinů: The Compulsion to Compose* od Franka Jamese Rybky.

V neděli 3. června se v aule gymnázia uskutečnilo matiné. Zahráli Petr Kašpar a Jan Lána. O knize J. F. Rybky promluvil Jan Edlman.

Další koncert v aule gymnázia proběhl 14. června. Vystoupily na něm mužský sbor Vocatus Ecumenicus a dívčí sbor Juliettes.

V pátek 29. června jsme uspořádali zájezd na festival Smetanova Litomyšl. Zhlédli jsme filmové zpracování opery *Čím lidé žijí* od B. Martinů a pobesedovali s tvůrci.

Ve čtvrtek 23. srpna se v Senátu České republiky uskutečnila vernisáž výstavy kreseb Bohuslava Martinů, která se později přesunula do výstavních prostor CBM v Poličce.

Na listopad plánujeme klavírní koncert MgA. Daniela Juna a v prosinci návštěvu festivalu *Dny Bohuslava Martinů* v Praze. ZUŠ připraví prosincový koncert *Bohuslav Martinů a my*. Spolek Náš Martinů uskuteční několik koncertů.

Přehled činnosti SBM Zlín v sezóně 2017-2018

Věra Obdržálková

Těžiště činnosti Společnosti B. Martinů ve Zlíně spočívá v organizování komorních koncertů a návštěvy koncertů Filharmonie Bohuslava Martinů.

Dne 21. 11. 2017 se uskutečnil v obřadní síni zlínské radnice komorní koncert, na kterém zazněly mimo jiné tyto skladby Bohuslava Martinů:

Intermezzo (Josef Vyžrálek – housle, Veronika Mitášová – klavír), *Písničky na jednu stránku* (Veronika Sedláčková – soprán, Marek Obdržálek – klavír)

Na tradičním jarním koncertě komorních souborů pořádaném 19. 4. 2018 byla provedena následující díla Bohuslava Martinů:

Sonáta pro flétnu a klavír (Věra Obdržálková – flétna, Marek Obdržálek – klavír), *Nové slovenské písně* – výběr (Alena Gregůrková – soprán, Marek Obdržálek – klavír), *Intermezzo* (Lucie Hromádková – housle, Marek Obdržálek – klavír)

V uvedeném období navštívili členové SBM Zlín koncerty Filharmonie Bohuslava Martinů, na kterých zazněla tato díla B. Martinů:

19. 10. 2017 – B. Martinů: *Toccata e due canzoni*, dirigent – Leoš Svárovský

12. 04. 2018 – B. Martinů: *Koncert pro hoboje a malý orchestr*, Alžběta Jamborová – hoboje, dirigent – Tomáš Hanus

13. 03. 2018 – B. Martinů: *Promenády*, Jana Šindelářová, Ivana Víšková, Ivana Švestková.

24. 04. 2018 – B. Martinů: *Čtyři věty*, Duet Le Anam

Plán pobočky SBM Zlín na kulturní sezónu 2018–2019

31. 10. 2018 – Houslový recitál v komorním sále ZUŠ Morava Zlín

Ivana Tomášková – housle, Renata Ardaševová – klavír.

Do programu byla zařazena skladba *Pět madrigalových stancí* od B. Martinů

10. 1. 2019 – návštěva koncertu SBM, na programu *Symfonie č. 4* od B. Martinů, dirigent – Leoš Svárovský

duben 2019 – tradiční jarní koncert komorních souborů

červen 2019 – přednáška v Krajské knihovně k výročí narození B. Martinů

Dny Bohuslava Martinů 2018

Předběžný program 24. ročníku festivalu

 dny bohuslava martinů

24. ročník
praha **18. 11 – 19. 12. 2018**

Hudba Hradní stráže a Policie ČR

18. listopadu 2018, 18.00 hod., Španělský sál, Pražský hrad

Koncert laureátů Soutěže Nadace Bohuslava Martinů 2018

25. listopadu 2018, 19.30 hod., Sál Martinů, Lichtenštejnský palác, Praha

Symfonický orchestr Českého rozhlasu

26. listopadu 2018, 19.30 hod., Dvořákova síň, Rudolfinum, Praha

Kühnův dětský sbor

4. prosince 2018, 19.30 hod., Sál Martinů, Lichtenštejnský palác, Praha

Wihanovo kvarteto, Anna Paulová a Zdislava Bočková

5. prosince 2018, 19.30 hod., Sál Martinů, Lichtenštejnský palác, Praha

Koncert ve spolupráci s Českým spolkem pro komorní hudbu

8. prosince 2018, 10.30 hod., Sál Martinů, Lichtenštejnský palác, Praha

Koncert ve spolupráci s velvyslanectvím Francouzské republiky

10. prosince 2018, 19.30 hod., Sál Martinů, Lichtenštejnský palác, Praha

Plzeňská filharmonie a Petr Nouzovský

12. prosince 2018, 19.30 hod., Sál Martinů, Lichtenštejnský palác, Praha

Slavnostní večer Nadace Bohuslava Martinů: Guarneri Trio

14. prosince 2018, 19.30 hod., Sál Martinů, Lichtenštejnský palác, Praha

Severočeská filharmonie Teplice

18. prosince 2018, 19.30 hod., Koncertní sál, Pražská konzervatoř

Závěrečný koncert festivalu: Česká filharmonie a Frank Peter Zimmermann

19. prosince 2018, 19.30 hod., Dvořákova síň, Rudolfinum, Praha

Další podrobnosti: <https://www.martinu.cz/cz/institute/dny-bohuslava-martinu/>

Filmový projekt

Martinů opera „Čím lidé žijí“ oceněna na Zlaté Praze

V rámci 55. ročníku Mezinárodního televizního festivalu Zlatá Praha byla uvedena nová televizní inscenace jednoaktové opery *Čím lidé žijí* od Bohuslava Martinů, která měla svoji premiéru 21. září 2018 na Nové Scéně Národního divadla v Praze. Porota soutěže ji ocenila speciálním uznáním za mimořádný umělecký počín.

Nové televizní zpracování jednoaktové opery Bohuslava Martinů *Čím lidé žijí* vzniklo ve spolupráci České televize a Nadace Bohuslava Martinů. Operu v Praze naposledy uvedla Česká filharmonie pod vedením Jiřího Bělohlávky v roce 2014 v anglickém originále. Z tohoto koncertu v Rudolfinu pochází také nahrávka použitá u nynějšího televizního zpracování. Režisérem opery je Jiří Nekvasil, který pro Českou televizi již v minulosti připravil opery Bohuslava Martinů *Slzy nože*, *Hlas lesa* a mechanický balet *Podivuhodný let*. Televizní premiéra opery Martinů *Čím lidé žijí* je v programu České televize předběžně plánována na prosinec 2018.

Filmová adaptace opery Martinů Čím lidé žijí, fotografie Pavla Černá

Při této příležitosti připomínáme zkrácenou verzi rozhovoru Břetislava Uhláře s Jiřím Nekvasilem, ředitelem Národního divadla moravskoslezského pro Moravskoslezský deník ze dne 7. září 2017 pod názvem *Zapomenutý Bohuslav Martinů aneb Čím lidé žijí*.

Proč jste se rozhodl právě pro tuto méně známou operu Bohuslava Martinů, která není v běžném repertoáru našich divadel? Můžete ji proto našim čtenářům více přiblížit?

Libreto jednoaktové čtyřicetiminutové opery *Čím lidé žijí* si napsal skladatel sám na motivy povídky Lva Nikolajeviče Tolstého a dal jí podtitul „opera-pastorel“. Toto u nás téměř neznámé, pozoruhodné dílo skladatel zkomponoval v roce 1952 v New Yorku. V USA se dočkalo také své světové premiéry. V Česku bylo uvedeno scénicky pouze dvakrát – v Plzni, Brně a naposledy zaznělo u nás koncertně (u nás poprvé v anglickém originále) v prosinci 2014 v Praze v Rudolfinu v podání České filharmonie pod taktovkou Jiřího Bělohlávka.

opera Martinů Čím lidé žijí, fotografie Pavla Černá

Pokud vím, v minulosti jste už také filmově zpracoval některá díla tohoto skladatele ...

Ano, tento projekt navazuje na tři má filmová zpracování hudebně-dramatických opusů Bohuslava Martinů, které vznikly v České televizi v letech 1998 a 2000. Jednalo se o opery *Slzy nože*, *Hlas lesa* a mechanický balet *Podivuhodný let*. Díla byla ve své době oceněna i na několika mezinárodních televizních festivalech. Zároveň to byl zamýšlený počátek dlouhodobého

volného cyklu, který formou hudebního filmu postupně představuje pozoruhodná a nepříliš často uváděná krátko- a středometrážní scénická díla Bohuslava Martinů. Filmové zpracování opery *Čím lidé žijí* je tedy další částí toho cyklu, který se dalšího pokračování dočkal až po dlouhých sedmnácti letech.

Můžete nám prozradit, kdo se na televizním snímku podílí?

Na filmu se mnou spolupracují, tak jako na zmíněných předchozích třech filmech, kameraman Miro Gábor, střihač Boris Machytka, vedoucí produkce Ilona Jirásková a producent i dramaturg Radim Smetana. Do týmu jsem tentokrát nově přizval architekta a výtvarníka scény Jakuba Kopeckého, výtvarnici kostýmů Zuzanu Krejzkovou a choreografku Danu Gregorovou.

Filmová adaptace opery Martinů Čím lidé žijí, fotografie Pavla Černá

Jaké poselství by měl nést tento snímek, určený spíše náročnějším divákům? Koho v něm uvidí a uslyší, pokud se v něm bude zpívat, když je to opera?

Smysl spočívá v originální formě hudebního filmu, v němž se představí nádherná, téměř neznámá, původní opera co nejširší divácké obci. Operní

dramaturgové z pochopitelných důvodů nepříliš často dávají na repertoár divadel večer složený z více kratších oper, naopak pro formu operního filmu mně přijdou kratší jednoaktové opery ideální. Můžeme být obrazově bohatší a kratší stopáž opery je větší zárukou soustředěného sledování i u televizní obrazovky. Naše filmové zpracování opery *Čím lidé žijí* vzniklo na nahrávku, která byla pořízena v prosinci 2014 na výše zmíněném koncertu v Rudolfinu.

Hlavní roli zpívá Ivan Kusnjer. Já jsem oproti předchozím dvěma operám zvolil jinou formu. Herci, kteří se ve filmu objeví, nejsou pro tentokrát totožní se sólisty na nahrávce, nehrají však role se sólisty, tedy neimitují playback. Vytváříme ale obrazové situace hrané vůči hudbě, pouze občas se s playbackem potkají. Je to pro mě nová forma a svým způsobem experiment, který ale koresponduje s epickou až oratorní formou díla. Hlavní roli pak ve filmu ztvárňuje vynikající slovenský herec Csongor Kassai. Spojníci mezi nahrávkou a obrazem pak vytvářejí tenorista Jaroslav Březina v roli vypravěče a členové komorního sboru Martinů Voices, kteří účinkují ve svých rolích jak na nahrávce, tak ve filmu.

Původní verze rozhovoru: https://moravskoslezsky.denik.cz/kultura_region/zapomenuty-bohuslav-martinu-aneb-cim-lide-ziji-20170907.html

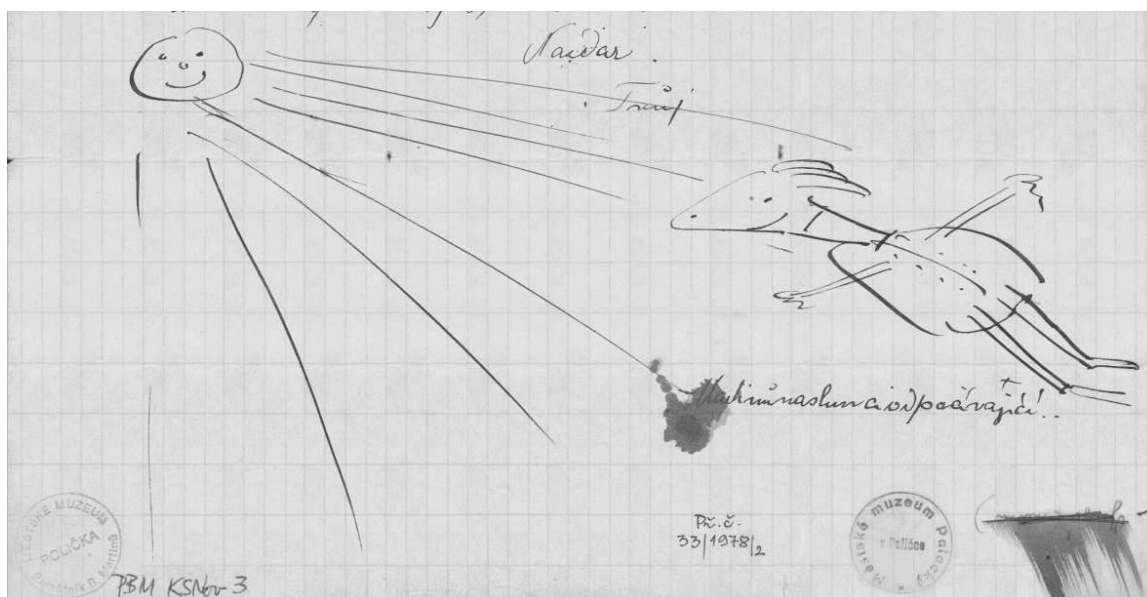

Martinů opera Čím lidé žijí, fotografie Pavla Černá

Martinů obrázky kreslící

Monika Holá

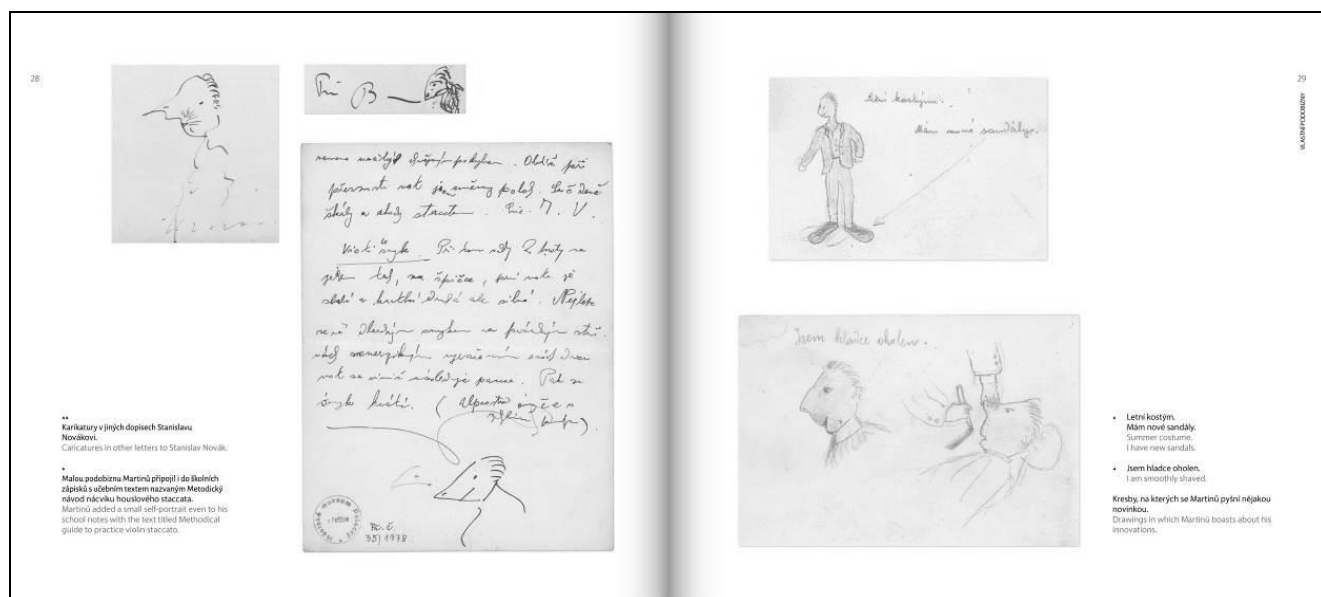
Ve čtvrtek 23. srpna 2018 proběhla pod záštitou senátora Radko Martíňka ve Výstavní síni Senátu ve Valdštejnském paláci v Praze slavnostní vernisáž výstavy kreseb Bohuslava Martinů. Její název zní *Martinů obrázky kreslící*, což je parafráze skladatelových vysvětlujících popisků k autokarikaturám v jednom z dopisů kamarádovi ze studií Stanislavu Novákovi. Kresby Bohuslava Martinů vznikaly především v letech 1908–1923, první tedy pořizoval v letech, kdy studoval pražskou konzervatoř a poslední před odjezdem do Paříže, poté již kreslit přestal. Na první pohled jde sice o naivní a neumělé obrázky – ty však hýří vtipem a dokládají Martinů výborný pozorovací talent a schopnost zachytit i s humorem zhmotnit to, co by slovy nevyjádřil.

„Martinů na slunci odpočívající“ © CBM Polička

Nejatraktivnější je pravděpodobně ta část kreseb, věnovaná jeho vlastním podobiznám, vedeným často ve stylu karikatur. V nich sám sebe stylizoval do podoby jakéhosi zvířátka – myšky či pejska s výrazným protáhlým čumáčkem.

Výstava *Martinů obrázky kreslíci* ve Valdštejnském paláci trvala do 7. října 2018. Tím však její život nekončí: v současnosti je v rozšířené podobě prezentována v rodném městě skladatele v Poličce (13. 10. – 31. 12. 2018). Zde jsou k vidění všechny kresby Martinů, které jsou v současnosti k dispozici. Kresby pocházejí nejen z fondu Městského muzea a galerie Polička, ale také ze sbírek oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea v Brně, Národní knihovny ČR a Vlastivědného muzea v Dobrušce. Poličská výstava nabízí i jedno unikum: poodhaluje identitu jedné z dosud neznámých osob v blízkosti mladého skladatele. Jde o dívku jménem Irma Hojtaschová, kterou Martinů na několika svých obrázcích zachytil, uváděl ji však pouze pod křestním jménem. Takřka detektivním pátráním se podařilo zjistit její totožnost a základní životní data.

Martinů obrázky kreslíci – ukázka z publikace © CBM Polička

Jde o ojedinělou výstavu, která co do rozsahu dosud neměla obdobu. Ačkoliv leckteré obrázky Bohuslava Martinů již zveřejněny byly, vždy to bylo spíše jen jako dokreslení určité atmosféry v souvislosti s životem či dílem skladatele. Dosud však nikdy nebyly kresby prezentovány v celé šíři jako ucelený komplet, obohacený o zasazení do historických, společenských

a kulturních souvislostí. To právě poskytuje výstava *Martinů obrázky kreslíci*, ke které vychází i výpravná publikace stejného názvu, nabízející souhrn všech dostupných kreseb Bohuslava Martinů.

Ukázka z deníku B. Martinů, v němž je soustředěna většina jeho kreseb
© CBM Polička

Otvírání studánek ve Třech Studních

Marcela Klímová

Již v dávných dobách po dlouhé a drsné zimě na Vysočině lidé čistili studánky a pramenky vyvěrající ze země v lesích a na lukách. Čistili je od listí a větévek, aby si přivodili štěstí, zahnali zlé moci, nositele nemocí a neštěstí. Jarní čištění prováděla vesnická mládež vedená královničkou za doprovodu říkadel, písní a tanečků.

Také letos jako každoročně, proběhla na Vysočině ve Třech Studních slavnost Otvírání studánek, kterou vždy zahajuje starosta obce pan Miloš Brabec. Na závěr připomenul 50. výročí úmrtí básníka Miloslava Bureše († 12. 11. 1968), k jehož veršům složil hudební skladatel Bohuslav Martinů kantátu „Otvírání studánek“.

Otvírání Studánek 2018 – Tři Studně, fotografie Ondřej Havlín

B. Martinů ve Třech Studních pobýval před 80 lety – v červenci 1938 – ve vilce rodičů své žáčky hudební skladatelky a dirigentky Vítězslavy Kaprálové, kde společně obdivovali krásu krajiny, potůčků, studánek a rybníků.

A právě tato kantáta s živou hudbou se lesem rozezvučela v provedení sboru Primavera z Brna, vedeným Martinou Kirovou. Také zazněla „Legenda o svaté Dorotě“ z baletu Špalíček od Bohuslava Martinů, účinkovala ZUŠ Františka Drdly ze Žďáru nad Sázavou. Dále na lesním paloučku u studánek Barborky a Vitulky vystoupily folklorní soubory Bystřinka a Rozmarýnek ze Žďáru nad Sázavou a soubor Komínáček z Brna.

Ještě jste takovou slavnost neviděli? Přijďte se příští rok, jako vždy na poslední květnovou sobotu odpoledne, podívat a poslechnout si tuto krásnou hudbu v krajině pučících stromů, zpívajících ptáků, mírných kopečků a čistého vzduchu. Vráťte se odpočinutí z krásného prostředí a obohacení kulturními zážitky.

Otvírání Studánek 2018 – Tři Studně, fotografie Ondřej Havlín

Trio Martinů ve světě

Nadšený obdiv k dílu Bohuslava Martinů má pan Ing. Vít Gregor, majitel firmy GF Instruments, s.r.o. S hudebními umělci Tria Martinů navázal kontakt během jejich koncertů v Brně pro Společnost B. Martinů i Spolek přátel hudby při Filharmonii Brno. Poté, co vyšlo CD tohoto souboru s nahrávkou klavírních trií Bohuslava Martinů (Klavírní trio č. 2 d mol, H 327, Bergeretes, H 275, Klavírní trio č. 3 C dur, H 332 a Cinq pieces breves, H 193), pozval pan Ing. Gregor umělce na neveřejný koncert v audiosále nového sídla své firmy v Brně. Tato událost proběhla 3. května 2017 a zúčastnila se jí rovněž předsedkyně brněnské pobočky Mgr. Jarmila Mráčková.

Pan Ing. Gregor organizuje účinkování souboru také na zahraničních prezentacích firmy. Na koncertě Tria Martinů v rámci doprovodného programu mezinárodní výstavy Exploration 17 v kanadském Torontu dne 23. října 2017 zazněla klavírní tria J. Haydna, B. Martinů, F. Schuberta a A. Dvořáka. Díla obou českých skladatelů vytvořila dominantu celého večera.

*Pavel Šafařík – housle, Jaroslav Matějka – violoncello,
Petr Jiříkovský – klavír*

Ve dnech 4. až 9. července 2018 se Trio Martinů zúčastnilo Mezinárodního hudebního festivalu v Portlandu (Oregon, USA), kde mělo na programu dva nezapomenutelné koncerty. V nádherném baptistickém kostele se konal 5. července 2018 samostatný koncert s převážně českým repertoárem, včetně Tria č. 3 C dur B. Martinů a Tria f moll, op. 65 Antonína Dvořáka. Kromě tohoto vystoupení bylo Trio Martinů hlavními sólisty koncertu, který se konal v sobotu 7. července v *Lincoln Performance Hall*. Soubor zde opět mohl provést Beethovenův Trojkonzert za doprovodu festivalového *Portland Civic Orchestra*, pod taktovkou brazilského dirigenta Claudia Cohena.

Mezinárodní hudební festival v Portlandu se konal od 19. června do 14. července 2018 a účast na něm přijalo více než 250 hudebníků z několika zemí, včetně Brazílie, Švýcarska, Itálie, Chorvatska, Rakouska, Srbska, Koreje, Kanady a České republiky (Trio Martinů). Bohatou programovou nabídku si přišlo poslechnout více než 16 000 návštěvníků.

Zprávy, výzkum

Vychází šestý svazek Souborného vydání s Martinů Čtyřkoncerty

U nakladatelství Bärenreiter vychází další ze svazků Souborného vydání Bohuslava Martinů. Šestý svazek, který z pověření Nadace Bohuslava Martinů připravil Institut Bohuslava Martinů, obsahuje Martinů Čtyřkoncerty (*Koncert pro smyčcové kvarteto a orchestr a Sinfonia concertante*). Nový svazek bude poprvé představen na benefičním koncertu pro Institut Bohuslava Martinů 19. listopadu 2018, na kterém vystoupí cembalista Mahan Esfahani.

Šestý svazek Souborného vydání

Tento svazek je posledním edičním počinem vynikajícího znalce díla Bohuslava Martinů a světově proslulého dirigenta Christophera Hogwooda (1941–2014), na jehož vzniku v rámci svého dlouholetého martinůvského bádání spolupracoval, a který nyní dokončili muzikologové Marek Pechač a Pavel Žůrek.

Svazek Čtyřkoncerty Souborného vydání díla Bohuslava Martinů představuje obě koncertantní skladby Bohuslava Martinů pro čtyři sólové

nástroje a orchestr, které vznikly s odstupem téměř dvaceti let: *Smyčcový kvartet s orchestrem*, H 207 (1931) a *Koncertantní symfonii č. 2*, H 322 (1949), pro housle, hoboje, fagot, violoncello a malý orchestr. Forma concerta grossa, k jejímuž oživení došlo ve dvacátých letech 20. století v souvislosti s neoklasicismem, je tmelícím prvkem obou kompozic, které se od sebe liší v použité stylizaci inspirované různými obdobími hudební historie: Händel a Haydn, baroko a klasicismus. Značný časový odstup obou děl je také dobře patrný na kompoziční technice Martinů, která během těchto desetiletí prošla zásadním obratem.

Svazek obsahuje jak předmluvu přibližující detailně genezi, cestu k prvnímu vydání a historickou recepci obou skladeb v kontextu skladatelova díla, tak podrobnou kritickou zprávu editorů. Oddíl faksimile přináší kvalitní reprodukce notových a nenotových pramenů dokumentující nejen vybrané zásadní ediční problémy, ale také historickou provozovací praxi i zavržené verze.

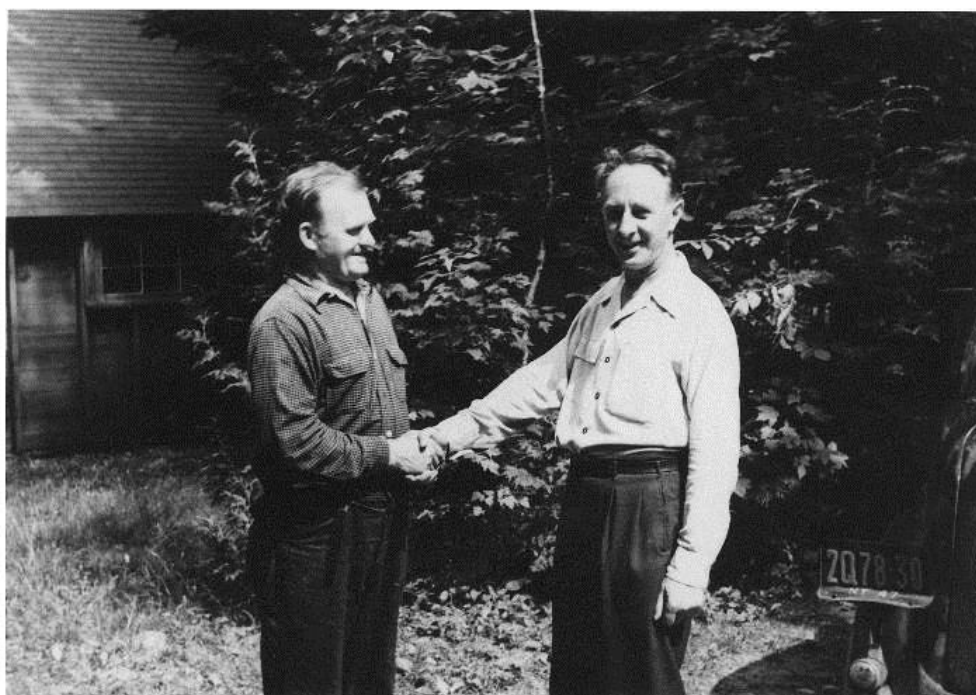
Poličské muzeum získalo unikátní korespondenci B. Martinů

Monika Holá

Městské muzeum a galerie Polička získalo ojedinělý, unikátní dar – ucelený soubor originálních dopisů, které psal Bohuslav Martinů svému krajanovi, příteli Franku (Františku) Rybkovi. Do sbírek muzea se je rozhodli věnovat potomci skladatelova přítele žijící v Americe.

Ti je oficiálně předali na slavnostní akci velvyslanectví ČR ve Washingtonu u příležitosti výročí vzniku Československé republiky v říjnu 2017. V březnu 2018 byly rukopisy přivezeny do republiky a předány do správy

poličského muzea, kde se stanou součástí rozsáhlé sbírky rukopisů Bohuslava Martinů. Oficiální předání rukopisů se uskutečnilo 29. 3. 2018 v Centru Bohuslava Martinů v Poličce za účasti velvyslance ČR v USA Hynka Kmoníčka a starosty města Poličky Jaroslava Martinů. Pro veřejnost pak byla 23. 5. 2018 uspořádána přednášková beseda, na níž byla možnost prohlédnout si originální rukopisy.

*Bohuslav Martinů s Frankem Rybkou,
Keene Valley (stát New York, léto 1947) © CBM Polička*

Městské muzeum a galerie Polička má to štěstí, že vlastní unikátní sbírku notových i nenotových autografů Bohuslava Martinů (1890–1959). Skladatel strávil více než polovinu života v zahraničí, přičemž celoživotně zůstával v písemném korespondenčním kontaktu s rodinou v Poličce a řadou přátel po celém světě. Největší sbírka jeho rukopisů se nachází v archivních fondech poličského muzea, její základ tvoří dokumenty, které pietně uchovávala rodina Martinů. Díky daru rodiny Rybkovy se nyní martinůvská sbírka významně rozšíří o soubor více než stovky originálních dopisů Bohuslava Martinů, které psal v letech 1941 až 1959 svému příteli Františku Rybkovi. Ten se ve svých

17 letech dostal do USA, kam odešel za prací a brzy se prosadil jako violoncellista a varhaník. V USA se usadil a oženil se s klavíristkou Doris Summersovou. Bohuslav Martinů jí v roce 1941 věnoval svou klavírní skladbičku *Dumka* a Františku Rybkovi pak o pár měsíců později dedikoval *Sonátu č. 2 pro violoncello a klavír*. S Bohuslavem Martinů se Rybka znal pravděpodobně někdy z poloviny dvacátých let, kdy se s ním měl setkat v Paříži. Když pak v roce 1941 Martinů s manželkou emigroval do New Yorku (v němž Rybka v té době již trvale žil), ihned se k němu hlásil a brzy se mezi oběma umělci vytvořilo pevné přátelství, které přetrvalo i v době, kdy skladatel v posledních letech svého života trvale přesídlil zpět do Evropy.

Řecké pašije v Jekatěrinburgu

Lenka Šaldová

Jekatěrinburg (dříve Sverdlovsk), čtvrté největší ruské město, je pozoruhodným místem na Urale. Na jedné straně jezdí po ulicích autobusy, trolejbusy a tramvaje, které by patřily do muzea, na druhé straně tu staví moderní budovy. V roce 2011 v jednom ze dvou místních mrakodrapů otevřeli Muzeum Vladimíra Vysockého, v roce 2015 pak za neuvěřitelné peníze o kus dál vystavěli Prezidentské centrum Borise Jelcina se supermoderní expozicí představující okázalý, nekritický pomník místnímu rodákovi.

Zdejší operní dům má více nežli stoletou tradici – a pozoruhodnou současnost, kterou od roku 2015 do značné míry určuje šéfdirigent Oliver Dohnányi. Ve srovnání s většími a lépe dotovanými domy v Moskvě a Petrohradě si zjevně ten jekatěrinburský nestojí vůbec špatně: loni získal dvě Zlaté masky za inscenaci Philipa Glasse *Satyagraha*, letos další dvě Zlaté masky za inscenaci opery Mieczysława Weinberga *Pasažérka*, jednu přímo

Oliver Dohnányi za „nejlepší práci dirigenta v opeře“, v konkurenci dalších pětadesáti nominovaných dirigentů. V Rusku propaguje mimo jiné českou operu, uvedl Dvořákovu *Rusalku*, nejnověji tedy Bohuslava Martinů. Většina rolí v *Řeckých pašijích* je obsazena hned třikrát – a na základě dvou květnových repríz, kde údajně nebyly největší místní hvězdy, se mi jekatěrinburský soubor jeví v hodně dobré kondici: orchestr, sbor i sólisté. Pro Evropana známá jména, i když někteří se možná záhy prosadí i v mezinárodním kontextu, nebo utečou na větší ruské scény – však jsem tu slyšela opravdu pěkné hlasy, dobrou techniku.

Inscenace *Řeckých pašijí* je na první pohled divadelně velmi nenápadná, neokázalá. Není proč se vyrovnávat s inscenační tradicí, však se v Rusku dosud z Martinů hrála pouze *Ariadna*. *Řecké pašije* v Jekatěrinburgu hrají v ruské premiéře. Americký režisér a scénograf Thaddeus Strassberger (před několika lety v Praze inscenoval Nymanovou operu *Man and Boy: Dada*, je podepsán pod oběma jekatěrinburskými inscenacemi ověřenými Zlatými maskami) zato vykládá Martinů operu v kontextu místní náboženské a kulturní tradice, s pochopením mentality místního publika. Ukazuje se, že *Řecké pašije*, zvláště v první verzi, která se tu hraje, se s ní velmi dobře setkávají.

V programu píše režisér o inspiraci Řeckem, všudypřítomnou bílou barvou, mramorem. Na jevišti mramorová podlaha, bílé, „kamenné“ stěny (na něž lze promítnout chrám či krajinu), dřevěné trámy. Interiér i exteriér v jednom, každopádně prostor pro hru. Na začátku kněz Grigoris ve vesnici Lykovrissi rozděljuje role pro velikonoční pašijové hry: pastýř Manolios má představovat Krista, vdova Kateřina Marii Magdalenu, její nápadník Panait Jidáše ... V jekatěrinburské inscenaci se stírá, co je příběh vesničanů, co příprava pašijových her, co pašijové hry samy. Oslabují tu ostří konfliktů – nedémonizují intrikáře, ani neheroizují ty, kdo pomáhají uprchlíkům hledajícím nový domov poté, co jejich vesnici vypálili Turci. Žádný patos v hudebním nastudování, ani na jevišti. Věcně se vesnice připravuje na slavnosti, leští ovečky, posedává kolem Manolia, tančí na svatbě. Tak to prostě v životě je: lidé volí, jak se den ze dne zachovat, koho si vzít, čeho se vzdát, jestli poslechnout našeptávače, anebo ukázat velkorysost ... Manolios je nakonec zavražděn. Ale je opravdu zavražděn? Nebo už to byla smrt Krista v rámci pašijových her? Ještě před zazněním posledních tónů se všichni scházejí

na forbíně k aplausu – kněz Grigoris, kněz Fotis, Manolios, Panait, pěkně bok po boku ... Jekatěrinburská inscenace rozhodně nekončí jako tragédie, působí osvobozujícím dojmem.

Jekatěrinburg, Státní divadlo opery a baletu

Bohuslav Martinů: Řecké pašije

Fotografie Elena Lekhova

hudební nastudování Oliver von Dohnányi

režie, scéna a světelný design Thaddeus Strassberger

kostýmy Kevin Knight

dramaturgie Anželika Grozina

premiéra 19. dubna 2018

psáno z repríz 23. a 24. května 2018

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2018/ 2, s. 10–11

Sedmdesátiletá tradice uvádění oper B. Martinů v Ostravě

Tereza Osmančíková

Operní tvorba Bohuslava Martinů se dostala na jeviště Národního divadla v Ostravě až po druhé světové válce. Hned začátkem roku 1948 – dne 7. ledna 1948 – zde zazněla skladatelova rozhlasová opera *Veselohra na mostě* z roku 1935. Jednalo se o světovou scénickou premiéru této dnes celosvětově nejhranější opery Bohuslava Martinů. Od té doby bylo k dnešnímu datu nastudováno v Národním divadle moravskoslezském celkem deset operních titulů Bohuslava Martinů (z toho dvě opery již ve dvou inscenacích). Následující sezóna 2018–2019 přinese v dubnu příštího roku premiéru jednoho z vrcholných děl operní tvorby Bohuslava Martinů – *Juliettu*.

Bohuslav Martinů zavítal do Ostravy pouze jedinkrát, když jako třicetiletý putoval po českých městech s orchestrem České filharmonie, jehož byl od podzimu roku 1920 řádným členem. Datace jeho návštěvy Moravské Ostravy spadá na 6. až 9. května 1921, a přestože se s jeho operním dílem setkala Ostrava až daleko později, patří dnes mezi města s pevnou martinůvskou interpretační tradicí.

Už dirigent Jaroslav Vogel měl v zájmu zařadit operu Bohuslava Martina na ostravský operní repertoár, a to ještě před svým příchodem do zdejšího angažmá v roce 1927. Oslovil tehdy Bohuslava Martinů, pobývajícího v Paříži, který mu svěřil, že jeho novou komickou operu *Voják a tanečnice* právě zadal brněnskému divadlu. Sám ale Vogelovi napsal: „Myslím, že by Vás to zajímalo, protože je to zpracováno po česku jako moderní revue, scénicky velmi vděčné a nevyžadující žádného velkého nákladu s malým orchestrem a potom skutečně veselá divadelní věc.“ Nakonec se ostravské publikum dočkalo opery Bohuslava Martinů až o celých dvacet let později, když byla 9. ledna 1948 zařazena na repertoár Městského divadla v Ostravě jednoaktová opera *Veselohra na mostě*. Původně byla komponována na objednávku Českého rozhlasu, kde zazněla

v živém přenosu pouze jedinkrát, a to 18. března 1937 pod vedením Otakara Jeremiáše. Libreto zpracoval skladatel podle stejnojmenné veselohry Václava Klimenta Klicpery a už tehdy se Martinů domníval, že je *Veselohra na mostě* dílem uplatnitelným i na divadelním jevišti. Ve scénické podobě měla světovou premiéru právě v Ostravě, a od té doby se řadí mezi nejpoblárnější operní díla české hudební literatury dvacátého století a mezi jedno z nejhranějších děl tohoto skladatele nejen u nás, ale i ve světě. Ostravská inscenace, na které se společně podíleli dirigent František Jílek, režisér Osvald Albín a scénograf Miroslav Cygan, zde byla uváděna společně s jednoaktovou Vítězslava Nováka *Zvíkovský rarášek* a baletem Leoše Janáčka *Lašské tance*. Inscenace se hrála do 10. dubna 1948 a během těchto tří měsíců dosáhla obdivuhodných osmnácti uvedení. Světový ohlas získala *Veselohra na mostě* pro inscenaci v New Yorku v podání Mannes School of Music v prostorách na Hunter College v anglickém překladu, kdy byla dokonce oceněna cenou newyorské kritiky a označena jako Opera roku. V Ostravě byla s úspěchem nastudována i o třicet let později v režii Květy Ondrákové, a to na scéně Vladimíra Šrámka a v kostýmech Alexeje Babraje.

O ostravské premiéře roku 1948 informoval Bohuslava Martinů dokonce sám Jaroslav Vogel. Martinů odpovídal ze svého newyorského pobytu následujícím dopisem.

New York, 25. květen 1948

Milý příteli,

Děkuji vám srdečně za dopis a kritiky, i za vaše pozdravy. Jsem velmi rád, že jste se ujmul mé malé komedie, jsem jist, že je schopna scénického provedení, a dle kritik vidím, že provedení bylo excelentní, rovněž tak přijetí díla. Mám radost, že moje dílo vám dalo chvíli veselí a děkuji vám za zařazení díla do vašeho repertoiru. Lituji jenom, že jsem stále tolik vzdálen a že jsem nemohl být mezi vámi. Odpovídám současně na dopis z Divadla ohledně tantiem.

Zašlete je na adresu mého bratra: František Martinů, Na svépomoci 182, Polička. Upozorňuji vás při této příležitosti na veselohru: Divadlo za branou, jež je jakási česká komedie del' arte, na níž se u nás zapomíná, přes skvělý úspěch, jež měla v Brně. Partitura i orch. materiál je v Městském divadle v Brně a jistě by vám jej půjčili.

Mnoho a srdečně vás zdravím, Váš B. Martinů

Jaroslav Vogel nabídky nevyužil (opera *Divadlo za branou* se v Ostravě inscenovala až v roce 2000) a na další operu Bohuslava Martinů si musela Ostrava počkat jednadvacet let.

Až roku 1969 byla v Ostravě uvedena opera *Řecké pašije*. Stala se nejen zahajovacím představením oslav 50. roku existence českého divadla v Ostravě, ale zároveň se jednalo o exportní nastudování pro zájezd ostravské opery do Itálie, uskutečněný v únoru roku 1969. Jak uváděl divadelní plakát, ostravská opera přijížděla do Itálie s absolutní novinkou pro Parmu. Pod vedením dirigenta Jiřího Pinkase a režiséra Ilji Hylase vynikala tato tragická opera hned ve dvou rovinách – téměř až brechtovsky stylizované scény se vzájemně invenčně doplňovaly s melodramatickými prvky romantického příběhu. Hylas společně s výtvarníkem scény Otakarem Schindlerem položili důraz na důsledné promítání myšlenkového obsahu do scénického řešení. Zvýraznili paralelnost osudu pastýře ovcí z řecké vesnice dvacátých let s biblickým umučením Krista. Scéně dominoval velký stůl, jakýsi odkaz na poslední večeři Páně, Manolios, jenž je na smrt vyslán zfanatizovaným davem, byl na scéně stejně jako Ježíš ukřižován a sejmут z kříže. Celá inscenace odkazovala na biblické výjevy z Kristova života, což do té doby nesplňovalo ani brněnské (3. 3. 1962, režie Oskar Linhart) ani pražské nastudování (10. 3. 1967, režie Václav Kašík), ačkoliv to byl od počátku autorův záměr.

Ostravský operní repertoár dva roky po premiéře *Řeckých pašijí* uvedl v jednom večeru další dvě scénická díla z tvorby Bohuslava Martinů

– komickou operu *Ženitbu* (režie Miloslav Nekvasil) a baletní skeč *Vzpoura not* (režie, choreografie, kostýmy i scéna byly dílem Emericha Gabzdyla). Satirickou *Ženitbu* původně Martinů komponoval pro newyorskou televizi v roce 1951, kde měla také premiéru, o rok později pak byla scénicky uvedena v Hamburku. Populární uvádění Martinůvských jednoaktovek v ostravském repertoáru pokračovala i v roce 1976, kdy byla v jednom večeru s *Nesmělým Casanovou* Václava Felixe a *Labutí písní* Jiřího Pauera uvedena další – konverzační operní veselohra *Dvakrát Alexander* (režie Miloslav Nekvasil). Opera napsaná u příležitosti Světové výstavy v Paříži na francouzský text André Wurmsera roku 1937 vznikala ve stejném čase jako vrcholné operní dílo Bohuslava Martinů – *Jullietta aneb Snář*.

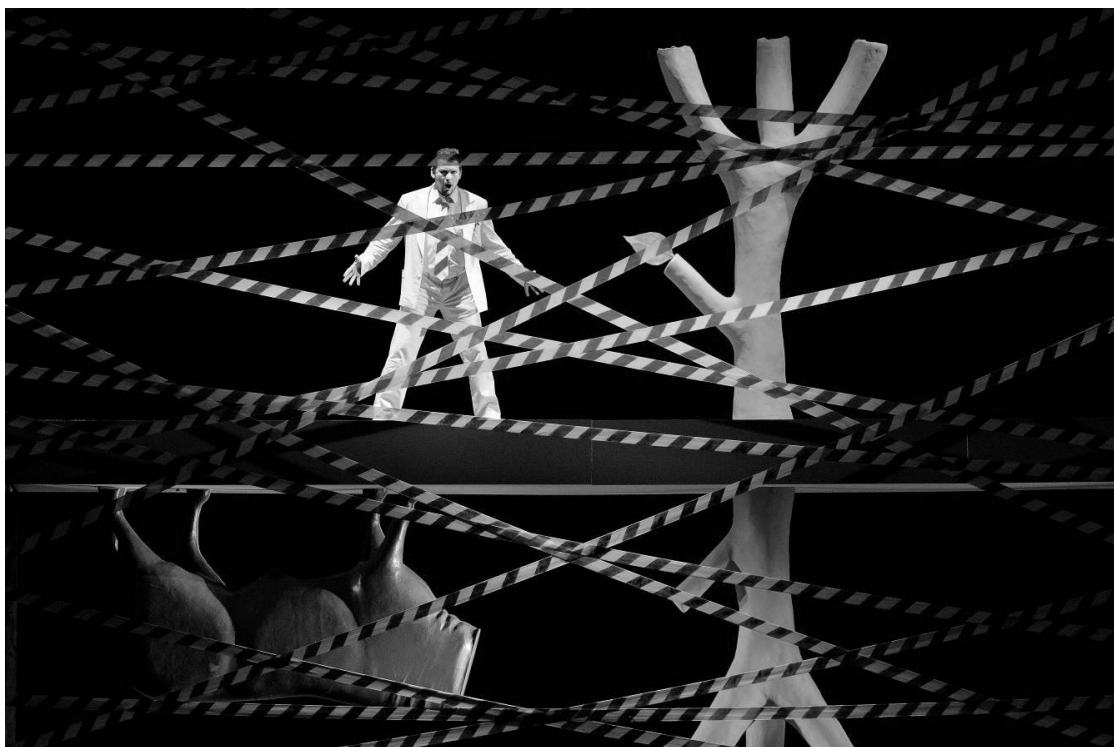
Ženitba (1971) – D. Drobková (*Fjokla*), A. Havlicová (*Arina*), J. Kovaříková (*Agafja*), fotografie F. Krasl

Symbolicky ke stému výročí narození se uvedení dočkala martinůvská první opera z roku 1927 *Voják a tanečnice* (1990), nastudovaná Miloslavem Nekvasilem a dirigentem Janem Šrubařem nejen pro ostravské publikum, ale také pro mezinárodní hudební festival Pražské jaro. V roce oslav připravilo několik institucí výjimečnou akci – na Pražském jaru zaznělo jeho kompletní operní dílo, přičemž ostravská inscenace opery *Voják a tanečnice*, jakkoliv se jednalo o úspěšnou operu plnou hudebního vtipu, byla teprve jejím třetím nastudováním (Brno 1927, Olomouc 1966). Ostravská opera buffa plná nápaditých gagů, taneční rytmičky, jazzových melodií, honiček po vzoru filmových grotesek i originálního pánského striptýzu se zařadila mezi dramaturgicky revoluční nastudování, ač se to v kontextu samotného díla zdá téměř jako nemožné. Režisér Miloslav Nekvasil ale v témže roce přiblížil operní dílo Bohuslava Martinů i dětem, když v rámci cyklu Opera dětem inscenoval jednoaktovou rádio-operu *Hlas lesa* (1990) na libreto básníka Vítězslava Nezvala.

V linii lidového hudebního divadla se stejně jako opera *Hlas lesa* nesla i opera *Divadlo za branou*, jež se dočkala uvedení až při dalším výročí, v roce 2000. V inscenačních poznámkách k opeře Bohuslav Martinů napsal: „Největší péče musí být věnována hereckému výkonu a skupinové i obrazově barevné formaci scén. Nedržet se křečovitě textu a slova, nýbrž vycházet přímo ze situace akční a herecké i scénické té které scény,“ a v tomto duchu se režie také ujal jinak činoherní režisér Michael Tarant. Opustil tradiční operní herectví ve prospěch tanečního a akrobatického projevu pod vedením tanečního mistra Igora Vejsady. Variace improvizčních scének a komických situací italské *commedie dell'arte*, zasazené do typicky českého prostředí s českými a moravskými lidovými verši, zaštitil italský dirigent Paolo Gatto. Režisér Michael Tarant stál i za uvedením curyšské verze Řeckých pašijí roku 2005,

kteřá pod vedením dirigenta Václava Návrata zvítězila i v anketě o cenu za nejlepší inscenaci festivalu Opera 2007.

V době, kdy Martinů pracoval na *Řeckých pašijích*, komponoval zároveň i další z oblíbených jednoaktovek *Ariadnu*. V červnu roku 1958 ostatně napsal domů do Poličky dopis se slovy: „Píšu novou malou operu, jeden akt, také abych si odpočinul od té velké opery, Řeckých pašijí, které dají hodně práce.“ Uvádění jednoaktovek Bohuslava Martinů ve spojení s jinými významnými autory je pro Národní divadlo moravskoslezské příznačné. I v tomto případě byla koexistence v jednom večeru s *Šárkou* Leoše Janáčka dramaturgicky propojená – česká *Šárka* měla s řeckou *Ariadnou* společný nejen mytologický původ, nenaplněnou lásku a dva výtečné české komponisty, ale také jednotný scénografický prostor protnutý tmavou lávkou. Postmoderní poetikou k oběma českým jednoaktovkám přistoupil režisér Rocc (slovinský režisér Roc Rapp), jenž stál i za návrhy kostýmů a scény, a děj *Ariadny* aktualizoval do prostředí přímořského letoviska, kam připlouvají Théseovi mořeplavci coby turisté. Thésesus sám působí spíše jako podnikatel, kterého oslní Ariadna.

Ariadna (2010) – Martin Bárta (Thésesus), fotografie Martin Popelář

Blízkost k italským námětům i dramatické prokazoval Martinů ve své tvorbě často, ostatně Itálii si zamiloval již ve 20. letech při zájezdu s Českou filharmonií. Už tehdy ho zaujala Goldoniho hra *Hostinská*, na jejíž předlohu vytvořil italské libreto, partituru k němu pak dokončil roku 1954. „Píši to na italský text a to jde lepší, je to zpěvný jazyk a pěkně se s ním pracuje,“ napsal tehdy Martinů v dopise z francouzského Nice domů. Ostravská inscenace *Mirandoliny* v režii Jiřího Nekvasila z roku 2013 sice byla v pořadí už čtvrtým nastudováním na našem území, ale až zde zazněla poprvé v italském originále. Scénograf Daniel Dvořák přenesl děj do hravých a barevných šedesátých let, a právě tato inscenace otevírala ve Stavovském divadle oslavy Roku hudby 2014. V hudebním nastudování Marka Ivanoviče byla Českým rozhlasem Vltava dokonce přenášena díky mezinárodní síti Evropské vysílací unie do osmi zemí Evropy.

Zatím posledního nastudování operního díla Bohuslava Martinů byla Ostrava svědkem roku 2015. Inscenace *Tři přání aneb Vrtkavosti života*, zařazená do dramaturgické řady Operní hity 20. století, byla úmyslně zvolená jako hudební protiklad k naposledy uvedené *Mirandolině*. Jednalo se teprve o třetí uvedení v Česku, a zároveň o první uvedení kompletní partitury vůbec. Světová premiéra proběhla v Brně roku 1971, tedy celých dvanáct let od skladatelova úmrtí, podruhé ji roku 1990 uvedlo Národní divadlo v Praze. „Udělám to celé, jako by to byl film,“ prohlásil roku 1929 Martinů nad libretem opery *Tři přání*, a pod vlivem jazzového opojení zvolil pro partituru netradiční nástrojovou kombinaci symfonického orchestru s klavírem, saxofony, flexatonem, jazzovou flétnou, bendžem a akordeonem. Režisér Jiří Nekvasil se scénografem Danielem Dvořákem respektovali záměry Martinů o propojení opery s médiem filmu a realizovali je současnými výrazovými a technickými prostředky. V inscenaci díla, které je několika vrstevnatou hrou ve hře, se prolínaly videosekvence s živým přenosem obrazu, zrychlenými záběry i stylizovanými

titulky. Zvukový záznam této inscenace rovněž pořídil Český rozhlas (je to zároveň jediná existující profesionální kompletní audio nahrávka této opery).

Poslední dvacetiletí je uvádění oper Bohuslava Martinů na ostravské scéně stále častějším jevem. Hned v příští sezóně 2018–2019 bude nastudována opera *Julietta*, s premiérou na jaře 2019, v režii tandemu SKUTR. A v konečné bilanci – z celkového počtu vlastně šestnácti dokončených oper Bohuslava Martinů, jich zbývá v Národním divadle moravskoslezském uvést už pouze pět. Z hlediska dlouhodobých dramaturgických plánů opery Národního divadla moravskoslezského tak budou postupně rovněž uvedeny jednoaktovky *Slzy nože*, *Čím lidé žijí* a *Mariken z Nimègue* a celovečerní opery *Hry o Marii* a první verze *Řeckých pašijí* (považujeme-li jednoaktovou *Mariken z Nimègue* a zejména první verzi *Řeckých pašijí* za dvě autonomní díla).

Jen pro úplnost je na místě zmínit i díla Bohuslava Martinů uvedená baletním souborem Národního divadla moravskoslezského. Jedná se celkem o tři balety a jedno taneční zpracování symfonické kompozice skladatele. Roku 1960 uvedlo tehdejší Státní divadlo v Ostravě československou premiéru jeho baletního díla *Špalíček* v choreografii baletního mistra Emericha Gabzdyla, a ve společném večeru spolu s *Pavoučí hostinou* Alberta Roussela a *Krysařem* Pavla Bořkovce i další československou premiéru – baletní zpracování jeho symfonické kompozice *Paraboly* (1966), a to na scéně Vladimíra Šrámka a s kostýmy Jana Skalického. Emerich Gabzdyl stál v roce 1971 i za choreografickým a režijním nastudováním baletu *Vzpoura*, v Ostravě uvedeného pod názvem *Vzpoura not*. A nakonec v roce 2013 nastudoval baletní soubor jednoaktový balet *Škrtič* (v choreografii Nataši Novotné), jenž byl uveden spolu s choreografiemi Pavla Šmoka a Jiřího Kyliána na komorní hudbu Bedřicha Smetany a Leoše Janáčka pod shrnujícím názvem *Návraty domů*.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 2018/ 2, s. 16–18

Bohuslav Martinů: Dojmy z Ameriky

zpracovala Lucie Harasim Berná

Martinů napsal svou práci, kterou vytiskl sborník *Zítřek*, na žádost jeho vydavatele Otakara Odložilíka. Jedná se o třetí číslo pod názvem „Zítřek o Americe“, zahrnující sadu článků s osobními postřehy a poznatky českých spisovatelů i dalších českých umělců, kteří žili v USA ve čtyřicátých letech 20. století. V dodatku k příspěvku Bohuslava Martinů číslo obsahuje texty z pera Egona Hostovského, Adolfa Hoffmeistera a dalších osobností.

Když přijde Evropan do Ameriky, obvykle dojde také k závěru, totiž že vše v Evropě je lepší. My všichni jsme se vžili do velké kulturní tradice Evropy; i ti, kteří se doma nevalně zajímali o její kulturní poslání, zde jsou náhle plni pýchy, jako by nebyli dělali nic jiného, než pracovali pro nejvyšší kulturní úroveň. To je všechno velmi lidské a je tomu asi také tak v poměru Američanů k nám. Američan zase pohlíží na Evropu jako na „starý svět“, poněkud s despektem, přičemž se nemůže zbavit obdivu pro to, co Evropa vytvořila. Mám však dojem, že si [Američan] není zcela jist, zda-li se mu to vše hodí či ne, zda-li to je přínos nebo přítěž. A přesto, že jeho energie se poutá spíše na praktické problémy života, že mu ani minulost ani budoucnost nepůsobí žádné zvláštní starosti jako nám Evropanům, přesto i on má svoji sentimentální tradici. Je to tradice prvních dobyvatelů s tvrdým zápasem o půdu i život, do které se rádi vmýšlejí všichni ti, kteří zde žijí ve vysokém standardu životním, proti Evropě v nepoměrném pohodlí i luxusu. Když jsem byl poprvé u amerického advokáta pro podepsání smlouvy s nakladatelem, řekl mi s pýchou: „Budu za vás bojovat“. Ve skutečnosti nebylo za co bojovat, jenom přečíst smlouvu. Není to ovšem jenom tento případ, z něhož usuzuji na vliv tradice dobyvatelů. Jsou zde i jiné vlivy, náboženské, které se vracejí rovněž do dávné doby „pilgrimů“ [poutníků] a irsko-skotských puritánů.

Nechci psát žádnou kritiku o Americe; chci jen podat několik velmi kusých dojmů, které by mohly pomoci k porozumění zdejšího života. Sám jsem zde jen malý úsek časový, na malém prostoru mezi New Yorkem a Bostonem, nemám žádných pretencí objevit sám Ameriku, kterou dohromady jsem ještě poznat nemohl. Ale z toho, co jsem už viděl, jsou dvě věci, o nichž bych se chtěl zmínit, které pokládám za rozdílné od našeho evropského pojetí.

*Rudolf Firkušný s Bohuslavem Martinů
Central Park New York, duben 1943 © CBM Polička*

První věc je organizace všeho do jakéhosi průměru, který bychom v Evropě asi nazvali mechanickým řešením. Tento termín již má u nás špatný zvuk, jako něco příliš neosobního, méněcenného; zde dostává docela jiný „meaning“ [význam] a usměrňuje celý život do určitého pořádku, v kterém my bychom postrádali volnost i fantazii, který však Američan považuje za zcela správný a oprávněný, a který v tom neuvěřitelném a ohromném komplexu země, jako je Amerika, snad oprávněný je. Snad je to také tím, že Američané nemají velký smysl pro minulost a budoucnost, proto také věnují celou svoji

energii přítomnému okamžiku. Malý příklad toho je i označení ulic. U nás pojmenování ulic je stálým myšlenkovým pojátkem s minulostí; ulice, náměstí, to je historie. Nic takového v New Yorku; zde jsou jen čísla, bloky; k usnadnění orientace jsou ulice zmechanizovány na čísla. Viděl jsem už mnohé ulice; ve Francii, kde dav tvoří jakousi jednu rodinu, v Londýně, kde lidé i podivné autobusy vystupují a ztrácejí se v mlze, v Itálii, kde pod jižním sluncem hloučky lidí debatují na každém kroku. Zde v New Yorku se lidé do ulic nezapojují, jsou jako ztraceni, pohlceni touto nekonečnou ulicí, která se v ohromné dálce na obou koncích zavírá.

Druhá složka, jež na mě velmi působila, je určitý živý optimismus, skoro neomezená důvěra, která se zračí ve všem konání. Nic není nemožné, vše je možno udělat, všeho je možno dosáhnout. Přitom samozřejmě množství problémů, o kterých by se v Evropě popsaly stohy papíru, pro Američana prostě neexistuje. To vše pomáhá nepřetržitému a rychlému vývoji a rychlé adaptaci. Co Amerika udělala s válečnou produkcí v tak krátkém čase, víme všichni, ale celý rozsah této energie, produkce i zásobování vojska po celém světě poznáme teprve po válce. A to není výjimečná energie, to je prostě energie Ameriky, která v tom případě dosáhla vysoké centralizace a která i v jiných případech uplatňuje tutéž energii ať už na věci dobré či špatné. Když se podíváme na stav hudební produkce za posledních dvacet let, na jejich prvotřídní orchestry, koncertní sály, na organizaci rádia, hudebních škol, kurzů, musíme konstatovat ohromný vývoj. My přesto zachováváme skeptické stanovisko, protože jsme zvyklí opřít se o práci vytvořenou staletími, podepřenou zkušeností, sny, životy a utrpením. Chyby, které obsahuje i tento dlouhý vývoj, už přešly do našeho zvyku a už je ani nepostřehujeme nebo je už za omyly nepovažujeme. Zde, kde je všechno jaksi čerstvé, i chyby jsou nám zřejmé. To vše zde však nehraje takovou roli, zde vybírají ze všeho to, co považují za nejlepší. To vše na nás působí podivně nezvykle. Je také velmi možné, že my to všechno bereme vážněji než Američané sami.

Amerika však také pracuje pro člověka a pro budoucnost; věnuje však více pozornosti technickým problémům, vědě a její roli ve vývoji civilizace a v tomto směru existuje zde ohromná práce, jež je často přehlížena. My jsme se vždy starali spíše o duši, zde pod spirituální a intelektuální problém spadá i zájem o lidskou existenci, o to, co člověk potřebuje, co jej obklopuje a co má usnadnit život. Je to vlastně sociální problém. Vzpomínám si, není tomu dávno, žili jsme v tzv. století mašinu, elektřiny, rychlosti atd.; říkali jsme tomu amerikanismus a jaksi jsme to vše kladli mimo spirituální sféru. Měli jsme pro to slovo, o němž jsem již dříve mluvil, „mechanismus“. Přitom všem jsme všechny ty objevy přijímali jako výraz 20. století. Zahodili jsme rychle petrolejovou lampu, stiskli jsme jen knoflík a měli jsme světlo. Samozřejmě, že ano? Věnovali jsme mnohem více času řešení různých metafyzických problémů – což nás jaksi samotné povyšovalo – které jsme nakonec stejně nerozřešili. Přitom jsme si však vlastně nebyli dobře vědomi, jaký skutečný spirituální převrat přinášejí tyto objevy. Tak asi jako člověk, který je v úžasu, když kouzelník vytahuje z klobouku různé předměty a nakonec králíka, ale který přijímá objevy jako rádio a televize atd. jako něco zcela samozřejmého. Zde role Ameriky se jeví v zcela zvláštním světle a musíme si dobře uvědomit, že tato technická revoluce, jejíž výsledky uvidíme brzy po válce, je schopna umístit lidstvo do docela jiné situace jak sociální, tak duševní. Otázka nemoci, zdraví, dobrého bydlení, otázka jak překonat vzdálenost prostoru, otázka výroby a mnoho jiných otázek bude vyřešena v Americe. Ne Schopenhauer, ne Spengler!

Vidím, že jsem vám řekl velmi málo a velmi nepřesně. Nedal jsem vám statistiku, jen několik málo ze svých dojmů, z kterých je také možno utvořit jiné závěry, než-li jsou moje.

*Zitřek, Sborník čs. spisovatelů za hranicemi, Sv. 3, New York, 1944
Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/ 2015, s. 18–19*

Jubilea

Iša Popelka

Ivan Štraus

Jeť sláva otců krásný šperk pro syny, však kdo chceš ctěn být, dobud' cti si sám ... V případě letošního jubilanta, Františka Iši Popelky (*1933) to sice platí, ale je-li rodinné povolání dynastické, má doma vercajk a know-how, což může urychlit cestu na vrcholy.

Iša Popelka (1984)

Otec Iši Popelky, František Popelka (1908–1989), který se znal s celou rodinou Martinů, byl sice profesí účetní, byl ale také zdatným houslistou a všestranným kulturním pracovníkem. Od 30. let shromažďoval martinůvské

materiály a položil tak základ fondu, který dnes spravuje Centrum Bohuslava Martinů. Založil martinůvskou tradici zřízením první samostatné expozice v poličském muzeu v roce 1945. Z jeho podnětu bylo v roce 1945 náměstí u kostela nazváno skladatelovým jménem, a do původního stavu uvedena a zpřístupněna rodná světnička Bohuslava Martinů ve věži svatojakubského kostela (1947). Byl organizátorem koncertního života, pořádal přednášky a byl jedním ze zakladatelů hudební školy (1948), která – díky jeho zprostředkování souhlasu skladatele – nesla od roku 1949 název Hudební ústav Bohuslava Martinů, později Hudební škola Bohuslava Martinů. Po několika letech muselo být jméno skladatele z názvu odstraněno a teprve v roce 1988 u příležitosti 40. let trvání školy jí byl slavnostně úředně propůjčen název Lidová škola umění B. Martinů. Snaha Františka Popelky tak byla po 40 letech korunována úspěchem ještě za jeho života.

Jeho syn, rovněž František, začal kvůli odlišení od otce používat jako křestní jméno Iša. V roce 1957 absolvoval muzikologii na Masarykově univerzitě v Brně a tentýž rok vytvořil první velkou expozici Bohuslava Martinů v poličském muzeu.

Působil dlouhou dobu v Supraphonu, v letech 1984 až 2000 zpracovával martinůvské dokumenty v tehdejším Památníku B. Martinů. Díky němu vyšly významné publikace: *Martinů a Polička* (Panton 1990) a rodinná korespondence *Dopisy domů* (Mladá fronta 1996). Iniciátor a dramaturg prvních ročníků festivalů *Polička 555* (od roku 1992) a *Martinů Fest* (1996). Je to moudrý pán, usilující o přiblížení osobnosti slavného rodáka jak Poličským, tak zájemcům o jeho odkaz z celého světa. Vyznačuje jej solidnost odborné práce, vstřícnost k okolí a naprostá oddanost předmětu jeho zájmu – Bohuslavu Martinů.

Jsou muzikologové, kteří se přimknou ke „svému“ skladateli tak těsně, že je možno oddělit jen obtížně (příkladem budiž Nejedlý a Smetana). Iša Popelka

je opačný případ. Od okamžiku, kdy do skladatelova kruhu vstoupil, zaujal pozici oddaného „sekretáře“, sloužícího svému idolu kvalifikovaně, díky sumě svých znalostí, bez nároku na slávu, občas strádajícímu nepřízní mocných (té si užil zejména jeho otec na začátku 50. let), ale vždy se snažící zdůrazňovat hloubku a význam skladatelovy hudby doma i v zahraničí, bez ohledu na své zásluhy.

Ve světě existuje několik hlubokých znalců osobnosti a díla B. Martinů. Iša Popelka je jedním z nich. Rozsah jeho prací je úctyhodný. Desítky článků, esejí, přednášek, dramaturgií koncertů, vydání not aj. Když pak ubývají síly a přicházejí noví nadšenci, pokračující ve stopách svých předchůdců, mohou už vstupovat na širokou cestu, neboť dynastie dvou generací Popelků propátrala archiválie poličské chlouby v Památníku tak důkladně, že se další výzkumníci mohou soustředit hlavně na dokumenty, dosud nezpracované. To, co zpracovali Popelkové, je hotovo. Iša Popelka nám také zanechal ukázky jazyka výstižného, čtivého, noblesního a veskrze sympatického, hodného následování všemi popularizátory osobnosti a díla B. Martinů.

Zanechává po sobě odkaz, s nímž může být spokojen, neboť naplnil svrchovaně své poslání. Kéž by si to mohli říci i mnozí další, pracující na zachování paměti národa s takovou pečlivostí a láskou, jako Iša Popelka.

Přejme mu, aby mohl mít ještě dlouho potěšení ze zážitků, jichž mu život v jeho věku ještě dopřává.

Text převzat z časopisu Martinů Revue 2018/ 1, s. 16

Graham Melville-Mason oslavil 85 let

Jméno Grahama Melvilla-Masona musí být všem milovníkům české hudby dobře známé. Tento britský vědec, publicista a organizátor hudebního života vedl dlouhá léta britskou Dvořákovu společnost nebo působil jako čestný poradce Pražského jara. Na začátku března 2018 oslavil své 85. narozeniny a při této příležitosti se violoncellistka a členka Kvarteta Martinů Jitka Vlašánková zamýšlí nad dlouholetým přátelstvím s tímto propagátorem české hudby a díla Bohuslava Martinů. Přejeme vše nejlepší!

Jitka Vlašánková: „Grahamovi Melville-Masonovi bude letos 85 let a já zároveň s ním oslavím 30. výročí našeho přátelství.

Na konci svých studií na AMU jsem odjela jako stipendistka Britské rady do Londýna s očekáváním, že se splní mé přání – studovat u věhlasného violoncellisty a pedagoga Williama Pleethe. V kapse jsem měla telefonní číslo, které mi před mým odjezdem dal Oleg Podgorný – tehdy působící v Hudebním informačním středisku. Byl to telefon na Grahama Melville-Masona. Nepamatuji si už, co mne nakonec přimělo překonat obavy i ostych a Grahamovi zavolat. Neměla jsme pro něj žádnou zprávu kromě pozdravů od Olega. Graham ihned pochopil a zhodnotil situaci – děvče, které si jde za svým snem a cílem, ale je vcelku ztracené v tom ohromném Londýně. Od té chvíle se začal odvíjet můj celoživotní vztah k Velké Británii. Graham mne pozval k sobě do typického viktoriánského domu na Muswell Hill. Seznámil mne s vynikajícím pianistou Williamem Howardem. Spolu s ním jsme zahráli na výroční schůzi Dvořák Society a později recitoval v jedné londýnské škole. Brzy na to mi Graham a jeho paní Alex nabídli, abych se k nim přestěhovala. Přijali mne téměř jako dalšího člena rodiny s povinností venčit dalmatinku Sally a privilegiem účastnit se veškerých společenských aktivit domu. U nich jsem se seznámila se spoustou zajímavých lidí, včetně mnoha českých hudebníků, které

Masonovi zvali často na večeri, nebo mě Graham přímo vzal na jejich koncert. Takto jsem se například poznala s Bohuslavem Matouškem a Stamicovým kvartetem v Wigmore Hall.

Dodnes mám schovanou podepsanou velikou fotografii Jurije Bašmeta. Jeho recitál ve Wigmore Hall, na který mne Graham vzal, mě fascinoval, a nebylo divu, že jsem tehdy neměla daleko k tomu se do Bašmeta zamilovat jakkoliv jsem se to snažila nedat najevo. Asi dva dny po koncertě jsem přišla po snídani do svého pokoje a málem dostala infarkt: z fotografie na zdi na mne hleděl démonický Bašmet.

Zásadní místa Británie mám navždy spojena s Grahamem a Alex. Brali mě na výlety do Windsoru a sousedního Etonu, Cambridge (k ní nerozlučně patří seznámení s „Bloody Mary“), Bathu a dalších úžasných míst.

Když si položím otázku, co mělo ve výsledku větší vliv na můj další život – zda inspirativní hodiny violoncella u Williama Pleethe, nebo to, že jsem poznala Grahama, odpověď zní Graham. Zažila jsem jej jako snad žádný jiný český muzikant. Měla jsem možnost pozorovat ho v každodenním životě, poznávat jeho rituály. Jedním z nich bylo žehlení, což byla jeho velmi oblíbená činnost – mohl při tom odpočívat a zároveň si urovnávat myšlenky. Byl také skvělým partnerem své ženě Alex, například při přípravách velkých večerů pro rodinu a přátele, a vůbec se s ní dělil o péči o domácnost.

Grahamův typický jemný smysl pro humor není obyčejným smyslem pro legraci a veselí. Má vždy výraznou pointu a často se projeví tak rafinovaně, že to člověku kolikrát dojde se zpožděním, pokud není dostatečně ve střehu.

Graham je konzervativní, miluje svoji pravidelnou rutinu a zvyklosti. A má rád, když se něco stane smysluplnou zvyklostí. Jeden takový zvyk, který dělá i mně osobně velikou radost, je, že mi už téměř 20 let na každé Vánoce posílá plánovací diář s mnoha užitečnými informacemi z hudebního světa. Zároveň je svou myslí velmi mladistvý, vždy otevřený novým poznatkům

a vjemům, miluje objevování. Snad nejvíc si na Grahamovi ale cením to, že je člověk, který dokáže naslouchat. Myslím, že to je velká vzácnost.

Graham také nepřímo ovlivnil můj profesní život. Za to, že jsem v Británii mohla hrát na zhruba dvou až třech stovkách koncertů (bohužel si nevedu statistiku), vděčím Grahamovi a tomu, že mne neváhal představit lidem, kteří se mi pak stali partnery při mých koncertních aktivitách.

Dům Masonových na Muswell Hill se stal mým britským domovem nejen v době studia, ale i při většině mých dalších cest do Londýna.

Asi i díky Grahamovi a Alex je můj pohled na „ostrovní říši“ zcela opačný než jak ji vidí mnoho lidí – počasí je po většinu roku krásné, jídlo je tam výborné a lidé jsou přátelští a srdeční.

Přeji Grahamovi hodně štěstí a především zdraví! A také hodně koncertů, při kterých zavře partituru hrané skladby, protože její provedení bude tak dokonalé, že on se blaženě zaposlouchá a nechá unášet někam do pomyslných výšin.“

Článek převzat z webové stránky <https://www.martinu.cz>

Eliška Nováková jubilující

Jarmila Mráčková

Pianistka a pedagožka Eliška Nováková (rozená Hanousková), od roku 2012 čestná členka SBM, oslavila 30. července tohoto roku devadesáté narozeniny. Oslavila je nejen ve společnosti dcer, klavíristky Dory a flétnistky Clary, ale komorním koncertem za přítomnosti oficiálních hostů.

Eliška Nováková po maturitě na gymnáziu vystudovala hru na klavír na brněnské konzervatoři. Absolvovala roku 1950 a dál se soukromě vzdělávala u prof. Františka Schäfera (který nesměl v letech 1949–1958 učit na JAMU).

Tehdy začala její koncertní činnost. V Hudebních rozhledech roku 1957 napsal kritik František Hrabal: „... mladá, neobyčejně talentovaná klavíristka ... patří v Brně nesporně k reprodukčním špičkám své generace a u níž si velmi vážíme jejího pečlivého dramaturgického rozmyslu a stálé propagace skladatelského díla Bohuslava Martinů.“ Tato slova byla napsána po provedení *Sonáty pro klavír* od Martinů, kterou uvedla 3. prosince 1957 v Brně ve světové premiéře. V československé premiéře hrála *Fantaisii et Toccatu* roku 1955, v české premiéře *Concertino pro klavír a orchestr* roku 1954. Účinkovala v prvním cyklu provedení komorních skladeb Martinů, který uspořádal Zdeněk Zouhar v Univerzitní knihovně v Brně. Český rozhlas Brno má čtrnáct jejích nahrávek s dílem Bohuslava Martinů. Roku 1956, v roce vzniku Státní filharmonie Brno, účinkovala s manželem Janem Novákem na prvním zahraničním zájezdu tohoto orchestru na festivalu Varšavská jeseň (Koncert pro dva klavíry a orchestr od Jana Nováka). Po okupaci roku 1968 odešli manželé Novákové s dvěma malými dcerami do zahraničí – zprvu do Dánska, pak Itálie (Rovereto, Riva), až posléze zakotvili v německém Ulmu. Četné programy jejich klavírního dua – z Itálie, Švýcarska, Španělska (Ibiza) – svědčí o uvádění českých soudobých skladatelů a také o opakovaném provádění Slovanských tanců Antonína Dvořáka.

Eliška Nováková působila do roku 2014 také pedagogicky. Sympatická, šarmantní dáma navštěvuje po roce 1990 naši republiku, účastnila se 17. listopadu 2009 v Besedním domě koncertu Pocta Janu Novákovi. Notový materiál skladeb svého manžela darovala Českému muzeu hudby – Národnímu muzeu v Praze.

Gratulujeme k jubileu!

Prof. Jiří Hlaváč slaví 70. narozeniny

V pátek 12. října oslavil své 70. narozeniny klarinetista, pedagog, ředitel Nadace Bohuslava Martinů a dlouholetý předseda její správní rady profesor Jiří Hlaváč. K této příležitosti proběhl 20. října 2018 v Sále Martinů gratulační koncert, na kterém vystoupil Dvořákův komorní orchestr, dirigent Jaroslav Vodňanský a sám profesor Jiří Hlaváč. Na programu zazněly kromě jeho vlastních děl i skladby Martinů, Janáčka, Svobody a Richtera.

Prof. Jiří Hlaváč, fotografie Pekárek

Prof. Jiří Hlaváč (narozen 12. října 1948 ve Zlíně) je klarinetista, pedagog, manažer, básník, publicista a hudební skladatel. Vystudoval klarinet u prof. Antonína Doležala na brněnské konzervatoři a u prof. Vladimíra Říhy na Hudební fakultě Akademie múzických umění v Praze. V průběhu své koncertní kariéry absolvoval více než 5 000 vystoupení ve 48 zemích světa. Je držitelem prestižních ocenění, jako jsou například Zlatý štít za CD Genus v roce 1989 nebo Grammy Classic 1993. Kromě své umělecké kariéry se věnuje výchově nových hudebních talentů. Jeho studenti získali opakovaně vítězství v prestižních mezinárodních soutěžích v Lisabonu, Norimberku, Madeiře,

Praze, Paříži, Markneukirchenu nebo Bayreuthu. V letech 2000–2006 byl děkanem HAMU, kde dnes působí jako profesor klarinetové třídy. Je činný také v různých hudebních institucích, stál v čele výborů mezinárodních soutěží Pražské jaro, Concertino Praga nebo v čele Nadace Život Umělce. Od roku 2014 působí jako ředitel Nadace Bohuslava Martinů.

Přejeme všechno nejlepší!

Nekrology

Ve věku 83 let zemřel František Pospíšil

V neděli 11. března 2018 zemřel ve věku 83 let houslista, pedagog a dirigent František Pospíšil. Působil dlouhá léta na Pražské konzervatoři a s Foerstrovým triem ve světové premiéře uvedl v roce 1965 *Bergerettes* Bohuslava Martinů.

František Pospíšil (*13. listopadu 1933), rodák z Hanušovic, vystudoval Akademii múzických umění v Praze ve třídě profesora Alexandra Plocka. Působil ve Foerstrově triu, Dvořákově klavírním triu a od roku 1970 dlouhá léta jako pedagog Pražské konzervatoře, kde učil hru na housle a komorní hru.

Od roku 1982 zde vedl Komorní orchestr Pražské konzervatoře, s nímž zvítězil v letech 1995, 1996, 1998 a 2003 v soutěži Concerto Bohemia. Byl činný také jako člen orchestru FOK a sólista Karlovarského symfonického orchestru. Se Zdeňkem Brožem, Pražskými symfoniky a dirigentem Konvalinkou v československé premiéře natočili Dvojkonzert Martinů.

Mezi jeho nejprestižnější nahrávky patří Bergerettes pro housle, violoncello a klavír, H 275, které nahrál pro Československý rozhlas roku 1965 s Foerstrovým triem ve složení František Pospíšil (housle), Václav Jírovec (violoncello) a Aleš Bílek (klavír). Díky setkání s paní Charlotte Martinů umělci provedli toto trio ve světové premiéře.

Čest jeho památce!

Zemřel dirigent Gennadij Rožděstvenskij,

který v Rusku propagoval Martinů

Jeden z nejvýznamnějších světových dirigentů Gennadij Rožděstvenskij zemřel v sobotu 16. června. Rožděstvenskij, který také působil jako skladatel a klavírní virtuóz, byl jedním ze zakládajících členů Společnosti Bohuslava Martinů, International Martinů Circle a za svou celoživotní propagaci díla Martinů získal v roce 2003 medaili Nadace Bohuslava Martinů.

Gennadij Nikolajevič Rožděstvenskij se narodil 4. května 1931 v Moskvě do hudební rodiny. Na Moskevské konzervatoři studoval dirigování u svého otce a klavír u Lva Oborina. V průběhu své bohaté kariéry působil jako hlavní dirigent Symfonického orchestru BBC, Vídeňského symfonického orchestru, Královské filharmonie ve Stockholmu nebo jako šéfdirigent Velkého divadla v Moskvě. V Sovětském svazu popularizoval díla zahraničních skladatelů, například Paula Hindemitha, Carla Orffa nebo Bohuslava Martinů.

„V roce 1956 jsem absolvoval půlroční studijní pobyt v Praze. Tehdy jsem navštěvoval Ančerlovy zkoušky. Na nich jsem mimo jiné poprvé uslyšel Čtvrtou symfonii Bohuslava Martinů. První jeho partitura, která se mi dostala do ruky, byl Památník Lidicím. Tyto dvě skladby mě přivedly k Martinů. V Moskvě jsem později uvedl cyklus všech [jeho] symfonií.“

G. Rožděstvenskij obdržel medaili Nadace B. Martinů od prof. I. Štrause. Na snímku se svou ženou V. Postnikovou

Při svých pobytech v Praze uváděl Gennadij Rožděstvenskij díla Leoše Janáčka, Hectora Berlioze, Bohuslava Martinů nebo Dmitrije Šostakoviče. V roce 1962 poprvé dirigoval na festivalu Pražské jaro, kde v letech 1974 a 2007 vystoupil na závěrečných koncertech.

V 88 letech zemřel Jiří Pilka

Ve věku 88 let zemřel 7. července muzikolog, popularizátor hudby, rozhlasový a televizní moderátor koncertů a publicista Jiří Pilka. Byl dlouholetým členem dozorčí rady Nadace Bohuslava Martinů a za mimořádné zásluhy o propagaci jeho díla získal v roce 2012 medaili Nadace Bohuslava Martinů.

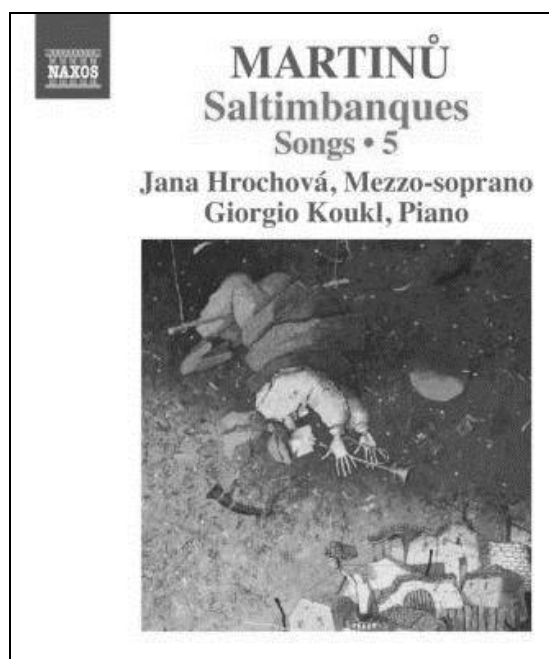
PhDr. Jiří Pilka (1930–2018) se narodil v Praze. Po maturitě na reálném gymnáziu vystudoval na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze hudební vědu. Pro ilegální činnost ve skautském hnutí, zakázaném v době komunistické totality, byl odsouzen a vězněn na půl roku. Určitý čas pracoval jako pomocný dělník a řidič, později se stal archivářem Českého hudebního fondu, posléze dramaturgem hudebního vysílání Československé televize. V roce 1969 působil jako šéfredaktor tohoto vysílání, ale jako nestraní byl roku 1972 propuštěn. Po určité době nezaměstnanosti se stal provozním pracovníkem komorního orchestru v Pardubicích, který byl veden dirigentem Liborem Peškem. V letech 1977–1989 působil v hudebním oddělení Divadelního ústavu v Praze, v roce 1990 se stal znovu šéfredaktorem hudebního vysílání Československé televize. V letech 1991–1992 zastával funkci ředitele Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK, 1992–1996 a 2000 byl ředitelem mezinárodního televizního festivalu Zlatá Praha. Vedle zaměstnání působil trvale v oboru kritiky, hudební publicistiky, napsal stovky hudebních programů pro rozhlas, scénáře pro televizi. Soustavně se věnoval hudební popularizaci, vydal téměř 30 publikací o hudbě.

Naxos vydal pátý a poslední díl písní od Martinů

U Naxosu vyšel letos pátý a poslední díl kompletní písňové tvorby Bohuslava Martinů. Stejně jako v minulých dílech se na něm představuje mezzosopranistka Jana Hrochová (Wallingerová) a klavírista Giorgio Koukl ve více než 30 písních z první poloviny 20. století. Album také obsahuje Tři písně na básně Apollinairovy, které byly dlouho považovány za ztracené, ale pár týdnů před nahráváním byly znovu objeveny. „*Tato hudba je zcela určitě vrcholem všech pěti alb,*“ říká Jana Hrochová.

„*Někdy je skladba podobná perle. Rodí se v tvrdé práci, bolestech a utrpení, a po nějakém čase se stává vzácnou a obdivovanou. To je především pravda u některých z Martinů písní, které jsou zde představeny vůbec poprvé, jelikož byly nadlouho ztracené a nahrané po více než 80 letech,*“ říká Giorgio Koukl, který v minulosti u Naxosu nahrál také kompletní klavírní tvorbu Martinů. „*Rád bych si myslel, že toto dílo – těžké, náročné a někdy i bolestivé – se jednoho dne stane také perlou, kterou se mělo stát už o mnoho, mnoho let dříve.*“

„*Kouklova hra je, jako vždy, výjimečná ve všech aspektech. Vystihuje náladu skladeb a zároveň dává prostor k tomu, aby se u každé z písní na albu projevila jak jejich citlivost, tak i výstřednost.*“ – Lynn René Bayley, The Art Music Lounge.

Album lze objednat na adrese:
<https://www.naxos.com>

Zprávy Společnosti Bohuslava Martinů

číslo 40

Praha – říjen 2018

Vydává: Společnost Bohuslava Martinů

Kontaktní adresa: Zborovská 68, 150 00 Praha 5

Redaktorka: Mgr. Daniela Kotašová, Ph.D.

(e-mail: daniela.kotasova@seznam.cz)

Fotografie otištěny s laskavým svolením
Institutu Bohuslava Martinů, Centra Bohuslava Martinů
v Poličce (© CBM Polička) a Mgr. Jarmily Mráčkové